

Statliga företag

Sammanfattning

I anslutning till behandlingen av 2006 års redogörelse för statliga företag, vilken har överlämnats till riksdagen med regeringens skrivelse 2005/06:120, avstyrker utskottet motionsyrkanden rörande synen på statliga bolag. Utskottet delar regeringens syn på statligt ägande och framhåller att en försäljning av statliga företag ska ske med stor omsorg om skattebetalarnas intressen. Den aktuella skrivelsen bör läggas till handlingarna. I två reservationer (s; v) avvisas regeringens planer på försäljning av statliga företag, medan regeringens aviserade översyn av det statliga ägandet välkomnas i en annan reservation (mp).

När det gäller frågan om hur kulturhistoriska och konstnärliga värden ska hanteras vid en eventuell försäljning av ett statligt bolag – som aktualiserats i en motion – utgår utskottet (enhälligt) från att regeringen noga överväger hur sådana värden ska kunna kvarstå i statlig ägo.

I betänkandet behandlas vidare två dokument från Riksrevisionens styrelse – dels en framställning (2005/06:RRS19) angående statliga bolags årsredovisningar, dels en redogörelse (2006/07:RRS3) angående formerna för styrning av de statliga bolagen. Utskottet instämmer till stor del i den kritik mot statens ägarstyrning som Riksrevisionen har framfört i de bakomliggande granskningsrapporterna. Mot bakgrund av att regeringen har aviserat ett arbete avseende statens ägarstyrning där synpunkterna från Riksrevisionen ska utgöra ett viktigt underlag anser utskottet inte att det nu erfordras något riksdagsuttalande i frågan och avstyrker den aktuella framställningen, liksom ett antal motionsyrkanden om statens ägarutövning. Redogörelsen bör läggas till handlingarna. Framställningen avstyrks också i två reservationer (s; v), i vilka respektive partiets företrädare redovisar sin syn på utformningen av statens ägarutövning. I en annan reservation (mp) tillstyrks framställningen, samtidigt som det lämnas förslag i olika avseenden rörande statens ägarutövning.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Skrivelsen om statliga företag	6
Riksrevisionens styrelses framställning	8
Riksrevisionens granskningsrapport	8
Styrelsens överväganden och förslag	9
Riksrevisionens styrelses redogörelse	10
Riksrevisionens granskningsrapport	10
Styrelsens överväganden	10
Motionerna	11
Inledning	11
Synen på statligt ägande	12
Statens ägarutövning m.m.	13
Allmänt om ägarstyrning	13
Regionalpolitiska hänsyn	14
Hållbar utveckling, miljö, socialt ansvar och etik	14
Arbetsplatsdemokrati	15
SJ AB	15
Statliga bolags skogsinnehav	16
Vattenfall AB	16
Medlemskap i Svenskt Näringsliv	16
Bolagsledningarnas löner	16
Vissa kompletterande uppgifter	17
Tidigare behandling i utskottet	17
Granskningar av konstitutionsutskottet	18
Information i budgetpropositionen	19
Regeringens redogörelse med anledning av Riksrevisionens iakttagelser avseende statligt ägda bolag	19
Information i budgetpropositionen rörande försäljning av statligt ägda bolag	21
Översyn av Regeringskansliets förvaltning av hel- och delägda bolag	21
Försäljning av företag med statligt ägande	22
Aktuell debatt i riksdagen	24
Nordea och Telia Sonera	24
SBAB	25
Vin & Sprit	26
Miljöhänsyn, socialt ansvar, etik, arbetsplatsdemokrati m.m.	27
SJ	27
Sveaskog	28
Statliga bolags medlemskap i Svenskt Näringsliv	29
Bolagsledningarnas löner	29
Utskottets ställningstagande	30
Inledning	30

Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande	30
Kulturhistoriska värden vid försäljning	31
Statens ägarutövning	32
Reservationer	35
1. Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande, punkt 1 (s)	35
2. Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande, punkt 1 (v)	37
3. Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande, punkt 1 (mp)	38
4. Statens ägarutövning, punkt 3 (s)	39
5. Statens ägarutövning, punkt 3 (v)	42
6. Statens ägarutövning, punkt 3 (mp)	44
Särskilt yttrande	47
Statens ägarutövning, punkt 3 (s)	47
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	48
Skrivelse 2005/06:120	48
Följdmotion med anledning av skr. 2005/06:120	48
Framställning 2005/06:RRS19	48
Följdmotion med anledning av framst. 2005/06:RRS19	48
Redogörelse 2006/07:RRS3	49
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	49
<i>Bilaga 2</i>	
Företag med statligt ägande	52

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 58, 2006/07:So376 yrkande 9, 2006/07:N286 yrkande 1, 2006/07:N310 och 2006/07:N344 yrkande 10 och lägger skrivelse 2005/06:120 till handlingarna.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (v)

Reservation 3 (mp)

2. Kulturhistoriska värden vid försäljning

Riksdagen avslår motion 2006/07:N347.

3. Statens ägarutövning

Riksdagen avslår framställning 2005/06:RRS19 och motionerna 2005/06:N26 yrkandena 1–4, 2005/06:N31 yrkandena 1 och 2, 2006/07:C321 yrkande 3, 2006/07:T303 yrkande 3, 2006/07:T359 yrkande 9, 2006/07:MJ338 yrkande 4, 2006/07:MJ391 yrkande 25, 2006/07:N224, 2006/07:N286 yrkandena 2–8, 2006/07:N329, 2006/07:N338 yrkande 8, 2006/07:N352 och 2006/07:A235 yrkande 4 och lägger redogörelse 2006/07:RRS3 till handlingarna.

Reservation 4 (s)

Reservation 5 (v)

Reservation 6 (mp)

Stockholm den 22 februari 2007

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Anne-Marie Pålsson (m), Hans Rothenberg (m), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Maria Plass (m), Berit Högman (s), Mikael Oscarsson (kd), Marie Weibull Kornias (m), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Karin Granbom (fp), Per Bolund (mp), Eva-Lena Jansson (s) och Åke Sandström (c).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas

dels regeringens skrivelse 2005/06:120 med 2006 års redogörelse för företag med statligt ägande,

dels Riksrevisionens styrelses framställning 2005/06:RRS19 angående statliga bolags årsredovisningar,

dels Riksrevisionens styrelses redogörelse 2006/07:RRS3 angående formerna för styrning av de statliga bolagen (motionsrätt förelåg inte),

dels en motion som väckts med anledning av skrivelsen,

dels en motion som väckts med anledning av framställningen,

dels 16 motioner från allmänna motionstiden.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av riksrevisor Lennart Grufberg med medarbetare från Riksrevisionen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse om statliga företag till handlingarna och avslår motionsyrkanden rörande synen på statligt ägande. Utskottet delar regeringens syn på statligt ägande och framhåller att en försäljning av statliga företag ska ske med stor omsorg om skattebetalarnas intressen.

När det gäller kulturhistoriska eller konstnärliga värden i statliga bolag som kan komma att bli föremål för försäljning utgår utskottet (enhälligt) från att regeringen noga överväger hur sådana värden ska kunna kvarstå i statlig ägo.

Vidare avslår riksdagen en framställning från Riksrevisionens styrelse angående statliga bolags årsredovisningar och ett antal motionsyrkanden om statens ägarutövning. En redogörelse från Riksrevisionens styrelse angående formerna för styrning av de statliga bolagen läggs till handlingarna. Utskottet instämmer till stor del i den kritik mot statens ägarstyrning som Riksrevisionen har framfört i de bakomliggande granskningsrapporterna. Mot bakgrund av att regeringen har aviserat ett arbete avseende statens ägarstyrning där synpunkterna från Riksrevisionen ska utgöra ett viktigt underlag anser utskottet inte att det nu erfordras något riksdagsuttalande i frågan.

Jämför reservationerna 1 (s), 2 (v), 3 (mp), 4 (s), 5 (v) och 6 (mp) samt särskilt yttrande (s).

Skrivelsen om statliga företag

I skrivelse 2005/06:120 lämnade den dåvarande regeringen våren 2006 sin årliga redogörelse för förvaltningen av statens företagsägande. I redogörelsen beskrivs utvecklingen under år 2005 och t.o.m. april 2006. I redovisningen ingår dels aktiebolag vars aktier förvaltas av Regeringskansliet, dels organisationen Svenska Skeppshypotekskassan. De tre affärsdrivande verken Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Affärsverket svenska kraftnät har utgått ur redovisningen. En förteckning över de 55 företag som ingår i den statliga företagssfären återfinns i bilaga 2. Företagen har delats in i två grupper, nämligen företag som verkar under marknadsmässiga villkor och företag med särskilda samhällsintressen.

Systemet med årliga redogörelser från regeringen baseras på ett beslut av riksdagen våren 1981 (prop. 1980/81:22, bet. 1980/81:NU29). Redogörelsen har under åren utvecklats till både form och innehåll. Syftet är att ge en samlad och tydlig bild över statens företagsengagemang och de vär-

den som finns i den statliga företagssfären. Verksamhetsberättelsen, liksom delårsrapporterna, finns tillgängliga på regeringens hemsida. Rapporterna finns även att tillgå på engelska för att tillmötesgå ett intresse från utlandet för den svenska modellen för förvaltningen av företag med statligt ägande.

Olika förbättringar och förtydliganden avseende ägarförvaltningen, genomförandet av ägarpolicy och av företagspresentationerna har gjorts i den nu aktuella redogörelsen. Bland annat finns en årsberättelse över ägarförvaltningens olika aktiviteter och ett avsnitt om verksamheten Innovativa Sverige med inriktning på de statligt ägda företagen. I branschavsnittet lyfts en speciell grupp företag fram – företag med s.k. ensamrätt, där Apoteket AB, Svenska Spel AB och Systembolaget AB utgör exempel. I maj 2005 beslöt den dåvarande regeringen att låta Svensk kod för bolagsstyrning (koden) utgöra en del av den statliga ägarpolitiken. I stor utsträckning överensstämmer kodens regler med de principer som regeringen tillämpar i sin ägarförvaltning. I avsnittet om statens ägarpolitik redogör den tidigare regeringen för sin syn på principerna för ägarstyrning och sitt förhållningssätt till koden i förvaltningen av företagen med statligt ägande. I redogörelsen sägs att etik, miljömässigt och socialt hållbar utveckling samt innovativa processer ses som en integrerad del av förvaltningen av de statligt ägda företagen och att styrelsen har fått ett – jämfört med tidigare – tydligare uppdrag att arbeta aktivt med dessa frågor. Ägarpolitiken rörande mångfald har kompletterats, så att arbetet mot diskriminering förtydligats.

Sedan år 2000 redovisas en konsoliderad balans- och resultaträkning. I den siffermässiga presentationen och analysen av den statliga företagssfären samt i avsnittet med företagspresentationerna delas företagen upp i företag som verkar under marknadsmässiga villkor och företag med särskilda samhällsintressen. En redogörelse lämnas även av hur många av de statligt ägda företagen som publicerat delårsrapporter och årsredovisningar och som har miljö- och hållbarhetsredovisning på sina hemsidor. Vidare redovisas i en tabell vilka företag som lämnat bokslutskommuniké före den 31 januari, och i en annan tabell finns uppgifter om vilka företag som anordnade en öppen årsstämma under år 2006. Efterlevnad av riktlinjerna för företagens anställningsvillkor för ledande befattningshavare redovisas, liksom huruvida särredovisning av ledningens ersättning finns i företagens årsredovisningar. Könsuppdelad statistik finns avseende vd, ledningsgrupp och styrelse samt uppgift om huruvida vd sitter i styrelsen. I tabellform finns vidare uppgifter om könsuppdelad sjukfrånvaro. I skrivelsen redovisas omfattningen av etikpolicy, miljöpolicy, miljöledningssystem, jämställdhetspolicy och mångfaldsarbete hos de statliga företagen. Det finns också en tabell över vilka företag som har anslutit sig till Globalt ansvar och till FN:s Global Compact. För företag med fler än tio anställda och där statens ägarandel överstiger 20 % lämnas uppgift om personalens sjukfrånvaro.

I verksamhetsberättelsen finns ett – jämfört med tidigare – nytt avsnitt om mål, uppföljning och utvärdering. Där finns bl.a. en tabell med uppgifter om beslutade mål och utfall. Presentationerna av de olika statliga företagen innehåller en ekonomisk redovisning, en presentation av företagets verksamhet och mål samt en utvärdering av det gångna året. Samtliga mål – i förekommande fall finansiella mål, verksamhetsmål och samhälls-ekonomiska eller sektorpolitiska mål – redovisas och utvärderas. I syfte att tydliggöra bakgrunden och motiven till att staten äger de enskilda företagen inleds varje företagspresentation med en ingress som ger en översiktlig bild av företagets historik och verksamhet. Som ett komplement lämnas information om aktuella propositioner för respektive företag i en särskild förteckning. I företagspresentationen finns också uppgift om de styrelser som utsetts på bolagsstämmorna eller genom regeringsbeslut under år 2005 och våren 2006. Vidare redovisas styrelseledamöternas och ordförandens arvoden. Av presentationen framgår också huruvida företaget har en etikpolicy, en jämställdhetspolicy, en miljöpolicy, ett miljöledningssystem och ett aktivt mångfaldsarbete. Dessutom redovisas könsuppdelad statistik avseende antal anställda, ledningsgrupper och styrelser.

Riksrevisionens styrelses framställning

Riksrevisionens granskningsrapport

Riksrevisionen lade i december 2005 fram granskningsrapporten Statliga bolags årsredovisningar (RiR 2005:29). Granskningen gällde ett urval av tolv statliga företag som sammanlagt svarar för närmare 80 % av den totala omsättningen för de bolag där staten är majoritetsägare. Bolagen som ingår i granskningen är AB Svensk Bilprovning, Akademiska Hus AB, Apoteket AB, Posten AB, Samhall AB, SJ AB, Specialfastigheter i Sverige AB, Svenska Spel AB, Swedcarrier AB, Systembolaget AB, Teracom AB och Vattenfall AB.

I rapporten lämnas rekommendationer till såväl regeringen som de granskade bolagen. Regeringen bör, enligt Riksrevisionen, överväga att göra följande:

- Begära att årsredovisningarna tydligt och med hög kvalitet ska redogöra för bolagens samhällsuppdrag och hur de utförts.
- Utveckla dialogen med de statliga bolagen angående bolagens samhällsuppdrag, mål, strategier och förväntade resultat.
- Dokumentera åtföljande beslut av ägarförvaltaren och bolagsstyrelsen så att de blir tydliga och åtskilda.
- Komplettera riktlinjerna med en vägledning på de punkter som inte sammanfaller med god redovisningssed eller andra rekommendationer.
- Följa upp tillämpningen av riktlinjerna och se till att samtliga bolag med hög ambition lämnar den rapportering som begärts.

De granskade bolagen bör, enligt Riksrevisionen, överväga att göra följande:

- Förtydliga i årsredovisningen vilka samhällsuppdrag bolaget ska utföra, varvid en tydlig åtskillnad bör göras mellan riksdagens beslut, regeringens beslut och bolagets egna tolkningar av sådana beslut.
- Redovisa bolagets strategi för att fullgöra sina samhällsuppdrag.
- Redovisa hur bolaget har genomfört sina samhällsuppdrag och hur framgångsrikt bolaget varit i dessa avseenden.
- Redovisa affärsverksamhetens mål och måluppfyllelse och visa hur bolaget har inriktat sin verksamhet genom t.ex. ett antal uppföljningsbara mål och delmål samt förklara orsakerna om utfallet på ett positivt eller negativt sätt skiljer sig från målen.
- Redovisa om bolagets särställning på marknaden eller samhällsuppdrag haft en betydande effekt för måluppfyllelsen i övrigt, inklusive avkastningen.
- Vidta de åtgärder som behövs för att årsredovisningen ska ge en helhetsbild av bolaget, innefattande en redogörelse för vilka avvägningar bolagsledningen gör mellan samhällsuppdrag och affärsmässiga mål.
- Ta initiativ till dialog med ägarföreträdaren i de fall direktiv och avsikter är oklara eller lägger hinder i vägen för en genomlyst extern rapportering.

Styrelsens överväganden och förslag

Riksrevisionens styrelsens överväganden och förslag är baserade på Riksrevisionens granskningsrapport. Styrelsen anser att riksdagen ska anmoda regeringen att förtydliga de statliga bolagens särskilda samhällsuppdrag samt förbättra återrapporteringen till riksdagen om de statliga bolagens verksamhet.

Riksrevisionens utgångspunkt vid granskningen har varit att bolagen öppet, tydligt och överskådligt bör redovisa ekonomin, verksamheten och samhällsuppdraget. Granskningen visar att den finansiella redovisningen har en kvalitet väl i nivå med redovisningen i jämförbara börsnoterade bolag. Däremot finns, enligt Riksrevisionen, brister i redovisningen av bolagens samhällsuppdrag och av deras verksamhet i övrigt. Rapporteringen om samhällsuppdraget är allmänt sett otillräcklig och i några fall obefintlig.

Styrelsen anser att stora krav bör ställas på hur statliga företag med samhällsuppdrag redovisar sin verksamhet inför riksdag, regering och allmänhet. Riksdagen bör, enligt styrelsen, ställa krav på att alla bolag med samhällsuppdrag öppet redovisar dessa uppdrag och hur de utförs. En viktig iakttagelse i samband med granskningen är att det finns brister i tydlighet när riksdagen och regeringen anger bolagens samhällsuppdrag, vilket kan ha bidragit till att informationen i återrapporteringen från bolagen är otillräcklig. Styrelsen betonar mot denna bakgrund vikten av tydlighet i riksdagens ställningstaganden när det gäller bolag som ska tillvarata särskilda samhällsintressen. Behovet av tydlighet och konkretion belyses också av att Riksrevisionen och Regeringskansliet för några av de granskade bolagen har olika bedömningar om de samhällsuppdrag som bolagen

har att utföra. Regeringskansliet har således inte klassificerat Posten AB, Vattenfall AB och Teracom AB som bolag med särskilda samhällsintressen, vilket styrelsen finner anmärkningsvärt.

Bolagens årsredovisningar utgör grunden för den redogörelse för de statliga företagen som regeringen överlämnar till riksdagen. Enligt styrelsens uppfattning bör regeringens återrapportering i den årliga redogörelsen på ett bättre sätt ge en helhetsbild av de aktuella bolagen och hur de utfört sina uppdrag. Tydligare formulerade uppdrag från riksdagen och regeringen är en viktig förutsättning för att bolagens redovisning ska bli bättre. Detta ger, enligt styrelsens mening, i sin tur underlag för en fördjupad information till riksdagen och till allmänheten.

Riksrevisionens styrelses redogörelse

Riksrevisionens granskningsrapport

Riksrevisionen lade i maj 2006 fram granskningsrapporten Vad och vem styr de statliga bolagen? (RiR 2006:11). I rapporten lämnar Riksrevisionen rekommendationer till regeringen och de statliga bolagens styrelser. Regeringen bör, enligt Riksrevisionen, överväga att göra följande:

- Säkerställa att styrningen av varje bolags verksamhetsinriktning grundar sig på aktiebolagsrättsligt bindande dokument.
- Göra bolagens samhällsuppdrag så tydliga att uppdragen kan användas för bolagens styrning av verksamheten.
- Tydliggöra hur avvägningen ska göras mellan olika målsättningar för ett bolag, i de fall det finns flera sådana.
- Se över vilka dokument som bör användas i styrningen av de statliga bolagen, varvid det anses att variationer kan förekomma, men att de bör vara motiverade utifrån skillnader i bolagens verksamhet.

Bolagens styrelser bör, enligt Riksrevisionen, överväga att göra följande:

- Vidta de åtgärder som krävs för att försäkra sig om att bolagets uppdrag och målsättningar är tillräckligt tydliga och preciserade för att tjäna som underlag för styrning och rapportering av bolagets verksamhet.
- Ta nödvändiga initiativ till att uppdraget förtydligas i de fall det bedöms vara otydligt eller innehålla svårförenliga mål.
- Se till att bolagets externa rapportering utgår från uppdraget.

Styrelsens överväganden

Riksrevisionens styrelses överväganden i redogörelse 2006/07:RRS3 är baserade på den nyssnämnda granskningsrapporten. Styrelsen har funnit att slutsatserna av Riksrevisionens granskning bör överlämnas till riksdagen i form av en redogörelse. Styrelsen konstaterar att rapporten innehåller en sammanfattande analys som bygger på iakttagelser från Riksrevisionens tidigare granskningar tillsammans med en systematisk genomgång av nytt

material. Det nya underlaget visar bolagens syn på vilka dokument från ägaren som är styrande för verksamheten och omfattar i det närmaste samtliga bolag i vilka staten äger större delen av aktierna.

Riksrevisionen har i sin granskning visat att regeringens styrning av bolagen baseras på dokument vars innehåll är otydligt och vars rättsliga status är oklar, anför styrelsen. De styrdokument som används, vid sidan av bolagsordningen, har vanligen inte beslutats av bolagsstämman. Bolagen är alltså inte rättsligt bundna att följa de styrsignaler de får via dessa dokument. Dessutom finns, enligt rapporten, oklarheter i dokumentens innehåll. Detta gäller framför allt bolagens samhällsuppdrag, som ofta är otydliga, medan de finansiella målsättningarna är mer preciserade. Det är oklart hur avvägningen mellan finansiella mål och samhällsuppdrag ska göras, varför det, enligt rapporten, finns en risk för att bolagen prioriterar de finansiella målen på bekostnad av samhällsuppdragen. De oklarheter som finns medför, enligt Riksrevisionen, att det blir svårare för regeringen att som ägarföreträdare utkräva ansvar av bolagen i de fall styrsignalerna inte har följts. Det blir också svårare för riksdagen att utkräva ansvar av regeringen som förvaltare av bolagen.

Styrelsen anser att Riksrevisionens iakttagelser är väsentliga och att resultaten bör beaktas av riksdagen. Resultaten överensstämmer väl med tidigare granskningar som har föranlett framställningar från styrelsen till riksdagen (framst. 2004/05:RRS18 och 2005/06:RRS19). Styrelsen noterar samtidigt att det vid tidpunkten för redogörelsens avlämnande pågick en av den tidigare regeringen beslutad översyn av Regeringskansliets förvaltning av statliga bolag som skulle vara klar den 31 oktober 2006. Mot den bakgrunden och med hänsyn till att styrelsens framställning rörande statliga bolags årsredovisningar (2005/06:RRS19) ännu inte hade behandlats av riksdagen har styrelsen överlämnat redogörelsen till riksdagen.

Motionerna

Inledning

Två motioner (kd) har väckts med anledning av regeringens skrivelse respektive Riksrevisionens styrelses framställning. Motionsrätt förelåg inte, som tidigare nämnts, beträffande Riksrevisionens styrelses redogörelse. I betänkandet behandlas också 23 motionsyrkanden rörande statliga företag från allmänna motionstiden. I den följande redovisningen har yrkandena delats upp i två huvudgrupper, nämligen yrkanden rörande synen på statligt ägande och yrkanden rörande statens ägarutövning m.m.

Synen på statligt ägande

Ett riksdagsuttalande om vikten av ett långsiktigt och ansvarsfullt statligt ägande begärs i motion 2006/07:Fi244 (s). Staten ska även fortsättningsvis vara en aktiv ägare, anser motionärerna och motsätter sig därför regeringens strävan att få ett brett mandat för ett minskat statligt ägande. Även fortsättningsvis måste riksdagen ha inflytande över förändringar i statens ägande, menar motionärerna.

I motion 2006/07:N347 (s) tas upp en speciell fråga i anslutning till den av regeringen aviserade försäljningen av Vin & Sprit AB. Det rör sig om ett tillkännagivande av riksdagen om att den konstsamling som ägs av Vin & Sprit bör förbli i statlig ägo och att den bör överföras till lämpligt statligt museum, innan någon försäljning av bolaget aktualiseras. Sverige har sedan länge tillämpat principen att staten inte avyttrar kulturföremål, erinrar motionären om. Hos Vin & Sprit finns en av de mest betydande samlingarna i svensk ägo av det sena 1900-talets konst, och den är unik också i ett internationellt perspektiv, påpekar motionären. Det rör sig om verk som använts i Vin & Sprits marknadsföring och som går under namnet The Absolut Art Collection. Samlingen omfattar över 800 verk och har visats på många av världens mest prestigefyllda gallerier och museer. Denna unika samling bör förbli i statlig ägo, anför motionären. Han anser att innan någon försäljning av aktierna i Vin & Sprit kan bli aktuell, bör hela samlingen delas ut till ägaren och därefter överföras till lämpligt statligt museum, t.ex. Moderna museet.

Vänsterpartiet avvisar regeringens planer på utförsäljning av statliga företag, sägs det i motion 2006/07:N310 (v). Dessa företag spelar en viktig samhällsekonomisk roll, skapar jobb i alla regioner och ger ett betydande tillskott till statskassan varje år, anför motionärerna. De anser att det statliga ägandet i stället bör utvecklas och fungera som förebild för hela näringslivet. De statliga företagen ska, enligt motionärerna, bidra till innovationer, produktutveckling och en hållbar tillväxt samt gå i spetsen när det gäller teknisk utveckling, arbetsplatsdemokrati, miljö, socialt ansvar och jämställdhet och för att motverka diskriminering.

Vin & Sprit bör vara kvar i statlig ägo, anför det i motion 2006/07:So376 (v). Vänsterpartiet är mycket kritiskt till regeringens aviserade avsikt att sälja Vin & Sprit, påpekar motionärerna och menar att det är betydelsefullt för möjligheterna att uppfylla de folkhälsopolitiska målen att staten har kontroll över alkoholmarknaden. Den kontrollen minskar genom en försäljning av Vin & Sprit, hävdar motionärerna. Samtidigt är de kritiska till att staten inte utövar ett tillräckligt aktivt ägande av Vin & Sprit och menar att staten i större utsträckning, genom ägardirektiv, bör styra bolagets verksamhet utifrån de folkhälsopolitiska målsättningarna.

I motion 2006/07:N286 (mp) föreslås ett tillkännagivande om behovet av att se över vilka bolag staten bör äga. Det kan vara befogat att staten äger bolag, anser motionärerna och hänvisar till att de statliga bolagen genom samhällspolitiska målsättningar kan bidra till ökad välfärd och

större socialt och miljömässigt ansvarstagande. Det krävs dock att det tas fram ett mål för det statliga ägandet. Motionärerna menar att det är tveksamt om bolag som verkar på fungerande marknader och helt saknar samhällspolitiska målsättningar ska vara statligt ägda, eftersom det är en stor risk att detta leder till snedvriden konkurrens. En avvägning måste därför göras mellan målet med det statliga ägandet och den potentiellt negativa effekt som ett statligt ägande kan medföra, anför motionärerna. De anser dock att statligt ägande i vissa fall kan vara berättigat – det kan röra sig om marknader som inte fungerar, marknader där man vill undvika alltför långtgående reglering men där privata aktörer inte kan klara de mål som statsmakterna har satt upp och situationer av naturliga monopol där det är svårt att reglera privata monopolister på ett tillfredsställande sätt. Motionärerna menar att det finns statliga bolag där det inte är motiverat att staten kvarstår som ägare, och de välkomnar regeringens aviserade översyn av det statliga ägandet. Efter redovisningen av en sådan översyn avser Miljöpartiet att återkomma till vilka bolag som partiet anser bör säljas.

Ett uttalande om möjligheterna till utförsäljning av statliga bolag begärs i motion 2006/07:N344 (mp), med likartad motivering som i den nyssnämnda motionen.

Statens ägarutövning m.m.

Allmänt om ägarstyrning

I motion 2005/06:N26 (kd), som väcktes våren 2006 med anledning av framställningen från Riksrevisionens styrelse, framställs förslag till riksdagsbeslut som överensstämmer med de rekommendationer som lagts fram i den underliggande granskningsrapporten från Riksrevisionen (RiR 2005:29). Det rör sig om att regeringen bör begära att de statliga bolagen i sina årsredovisningar tydligt och med hög kvalitet ska redogöra för bolagens samhällsuppdrag och hur de utförs, om att regeringen bör utveckla dialogen med de statliga bolagen angående bolagens samhällsuppdrag, mål, strategier och förväntade resultat samt att åtföljande beslut ska dokumenteras av ägarförvaltningen och bolagsstyrelsen så att de blir tydliga och åtskilda, om behovet av att komplettera riktlinjerna med en vägledning på de punkter som inte sammanfaller med god redovisningssed eller andra rekommendationer samt om behovet av att följa upp riktlinjerna och att samtliga bolag med hög ambition lämnar den rapportering som begärs. Motiveringarna till förslagen överensstämmer också med vad som anförs av Riksrevisionen.

Två tillkännagivanden begärs i motion 2005/06:N31 (kd), som väcktes våren 2006 med anledning av regeringens skrivelse – dels om åtgärder för en förbättrad ägarförvaltning, dels om behovet av en övergripande och gemensam etisk policy för de statligt ägda bolagen. I motionen redovisas hur Kristdemokraterna ser på det statliga ägandet av företag och den tidigare regeringens ägarförvaltning. Förslag om olika åtgärder för att för-

bättra ägarförvaltningen läggs fram. Vidare sägs att statens agerande på marknaden och regeringens förvaltning av de statliga bolagen måste stå på en tydlig etisk grund. Motionärerna anser att staten som ägare ska agera som föredöme på marknaden.

I motion 2006/07:N286 (mp) läggs fram förslag som överensstämmer med tre av de fyra rekommendationer som presenterades i den tidigare nämnda granskningsrapporten från Riksrevisionen om vad och vem som styr de statliga bolagen (RiR 2006:11). Det rör sig om riksdagsuttalanden om att de samhällspolitiska målsättningarna för de statliga bolagen ska tydliggöras och att de måste vara utvärderingsbara och mätbara, om att det måste tydliggöras hur de samhällspolitiska målen för de statliga bolagen förhåller sig till de ekonomiska målen och hur de statliga bolagen ska prioritera vid intressekonflikter mellan samhällspolitiska mål och ekonomiska mål samt om att de statliga bolagens samhällspolitiska mål måste göras aktiebolagsrättsligt bindande. Den översyn av det statliga ägandet som aviserats av regeringen välkomnas av motionärerna.

Regionalpolitiska hänsyn

I motion 2006/07:N329 (s) föreslås ett riksdagsuttalande om att företag med statligt ägande, inom ramen för sina marknadsförutsättningar, även beaktar verksamhetens betydelse ur ett regionalt perspektiv. De statligt ägda företagen finns representerade i hela landet och bidrar därmed till ökad konkurrenskraft, hållbar tillväxt och sysselsättning i alla regioner, säger motionärerna.

Hållbar utveckling, miljö, socialt ansvar och etik

Fyra tillkännagivanden begärs i motion 2006/07:N286 (mp). Det rör sig för det första om att samtliga statliga bolag ska ges i uppdrag att utreda hur de kan agera på sina respektive marknader för att vara ledande inom omställningen mot hållbar utveckling och därmed aktivt bidra till de svenska miljömålen och genomförandet av Sveriges politik för global utveckling. För det andra föreslås att Näringsdepartementet ska utvärdera de statliga bolagens position när det gäller arbete med socialt och miljömässigt ansvarstagande. Det tredje tillkännagivandet avser att regeringens initiativ Globalt ansvar bör kunna få större genomslag genom att krav ställs på att de medverkande företagen redovisar sitt hållbarhetsarbete på ett transparent sätt. Slutligen föreslås att regeringen ska uppmanas att utreda hur en modell som prövats i Storbritannien (Public Interest Companies) kan användas för att förbättra styrningen och transparensen i statliga bolag. När det gäller det sistnämnda hänvisas i motionen till en rapport beställd av Riksrevisionen.

I motion 2006/07:C321 (mp) begärs ett uttalande av riksdagen om att de statliga bolagens arbete med socialt ansvar, mänskliga rättigheter och etik bör utvärderas och granskas externt och att denna process blir transparent. Motionärerna hänvisar till rapporter från Amnesty (Business Group)

sommaren 2006, där staten och bolagen får kritik för avsaknaden av etikpolicy rörande den globala marknaden och för att den etikpolicy som företagen har inte följs upp.

Arbetsplatsdemokrati

Det behövs ett handlingsprogram för att statliga företag ska bli föredömen i arbetsplatsdemokrati, anförs det i motion 2006/07:A235 (v). Vänsterpartiet anser att gemensamt ägande bör användas på ett mer offensivt sätt än för närvarande i syfte att uppnå viktiga mål när det gäller sysselsättning, miljö, regionalpolitik och hållbar infrastruktur, säger motionärerna. De anser att de statliga företagen dessutom bör vara föregångare i frågor som rör jämställdhet och antidiskriminering, arbetsmiljö och arbetsplatsdemokrati. De statliga företagen bör via ägardirektiven ges ett särskilt uppdrag att på ett transparent och utvärderingsbart sätt stärka arbetsplatsdemokratin, föreslår motionärerna.

SJ AB

Riksdagen bör anmoda regeringen att kraftigt reducera statens avkastningskrav på SJ AB och – genom förändrade ägardirektiv – i stället lyfta fram de transportpolitiska målen och målet om samhällsekonomisk effektivitet som styrmedel för järnvägstrafiken, anförs det i motion 2006/07:T303 (v). SJ har genom olika trafikpolitiska beslut förändrats från att ha varit en samhällsnyttighet till att ha som främsta mål att gå med företagsekonomisk vinst, säger motionärerna. De menar att avkastningskravet har gjort att SJ bl.a. prioriterat ned förhållandevis lågtrafikerade banor i glesbygd och godstrafik och anser att det är olyckligt om ett snävt avkastningskrav leder till att presumtiva resenärer i stället väljer flyg eller långfärdsbuss, som båda innebär en betydligt hårdare miljöbelastning. Biljettpriset måste sänkas om tågtrafikens marknadsandel ska kunna öka, menar motionärerna.

I de två motionerna 2006/07:MJ391 (mp) och 2006/07:T359 (mp) begärs ett tillkännagivande om att SJ:s utdelningskrav och bolagsordning ska ändras. Utdelningskravet måste ses över, och bolaget måste få även ett transportpolitiskt uppdrag, anför motionärerna. De påpekar att ägarens enda krav på SJ för närvarande är en avkastning på 10 % på kapitalet, vilket sägs kunna vara svårt att förena med den trafik regionerna är beredda att betala för. Järnvägsnätet och järnvägstrafiken är av central betydelse för ett hållbart transportsystem, anför motionärerna. De anser att staten måste ta ett större ekonomiskt ansvar för trafiken, vilket på kort sikt kan ske genom att statens utdelningskrav på SJ förändras för den del där bolaget har monopol och att bolaget får ett transportpolitiskt uppdrag.

Statliga bolags skogsinnehav

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att – genom ägardirektiv och regleringsbrev samt i andra instruktioner – till berörda statliga bolag och verk med skogsinnehav klargöra hur dessa ska agera för att staten ska stärka sitt ansvar för naturvård och övriga kollektiva nyttigheter i skogssektorn, anför det i motion 2006/07: MJ338 (v). Sveaskog AB har genomfört föredömliga insatser för naturvården i vissa avseenden, t.ex. avsättning av mark för naturvård och införandet av ekoparker, påpekar motionärerna. De anser dock att Sveaskog, liksom andra statliga skogsägare, bör ges tydligare riktlinjer med syfte att stärka naturvården och de sociala värden och kulturmiljövärden som finns i skogen.

Vattenfall AB

I motion 2006/07: N338 (mp) begärs ett uttalande av riksdagen om att näringsutskottet ska ha möjlighet att samråda med regeringen kring och med de ledamöter som regeringen nominerar till Vattenfall AB:s styrelse. Syftet med förslaget är att säkerställa att bolagets styrelse består av personer med integritet och relevanta kunskaper, bl.a. om miljö.

Medlemskap i Svenskt Näringsliv

Regeringen bör överväga om medlemskapet i Svenskt Näringsliv står i överensstämmelse med den policy som gäller för statliga företag och om dessa företags behov av medlemskap i en arbetsgivarorganisation kan tillgodoses på annat sätt än genom medlemskap i Svenskt Näringsliv, anför det i motion 2006/07: N224 (s). Organisationen fungerar som aktiv deltagare i samhällsdebatten och som lobbyorganisation, menar motionären. Hon anser att detta komplicerar de statliga företags medlemskap, liksom att statliga företag ska vara föredömen när det gäller t.ex. arbetslivets villkor, jämställdhet och hälsa – områden som, enligt motionären, inte prioriteras av Svenskt Näringsliv.

Bolagsledningarnas löner

I motion 2006/07: N352 (s) begärs ett tillkännagivande om de statliga bolagsledningarnas löner och ersättningar. Förslaget framställs mot bakgrund av att motionären har gjort tolkningen att regeringen har uppfattningen att bonusavtal återigen ska förordas för verkställande direktörer i de statliga bolagen. I motionen förordas att följande riktlinjer för ersättning och bonusavtal bör tillämpas (dessa riktlinjer överensstämmer med de nu gällande riktlinjerna, som den tidigare regeringen beslöt om år 2003):

1. Företagets styrelse, i dess helhet, har ansvaret för anställning av vd och beslutar om anställningsvillkoren. Styrelsen ska därvid beakta om villkoren överensstämmer med de av regeringen beslutade riktlinjerna. Det

ankommer på styrelsen och vd att säkerställa att regeringens riktlinjer även tillämpas för andra personer i företagsledande och därmed jämförlig ställning i statliga företag och deras dotterbolag.

2. Löner och övriga förmåner ska vara konkurrenskraftiga, men de statliga företagen ska inte vara löneledande i förhållande till jämförbara företag. Bonusavtal ska, i största möjliga mån, undvikas i de statliga bolagen.

3. I det fall ett företags styrelse trots allt anser det befogat att införa bonusprogram ska bl.a. följande gälla: Programmet bör omfatta alla anställda i företaget men inte vd, bonus kan maximalt uppgå till två månadslöner och en förutsättning för bonus är att bolaget redovisar ett positivt resultat.

4. I årsredovisningen ska ersättningar för koncernchef, vd och ledningsgrupp redovisas per person. Även för styrelsens ledamöter ska arvoden redovisas. Styrelsen ska dessutom på bolagsstämman redovisa och motivera den totala ersättningen till vd, vilket innebär ett relativt effektivt hinder mot oacceptabla lönehöjningar.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare behandling i utskottet

Hösten 2005 behandlade utskottet 2005 års redogörelse för företag med statligt ägande (bet. 2005/06:NU4). På utskottets förslag lade riksdagen skrivelsen till handlingarna. I det sammanhanget avlog riksdagen också ett antal motionsyrkanden rörande synen på statligt ägande. Utskottet redovisade sin ståndpunkt i frågan. I en reservation (m, fp, kd, c) framförde företrädarna för de fyra berörda partierna sin gemensamma syn på det statliga ägandet. I andra reservationer begärdes att en kommission för en översyn av statliga bolags agerande skulle tillsättas (fp, kd) respektive att en utredning skulle tillkallas rörande företag med samhällsintressen (kd). Riksdagen avlog vidare förslag från Riksrevisionens styrelse (2004/05:RRS18) angående regeringens styrning av statliga bolag. Utskottet ansåg sammantaget att det inte fanns något behov för riksdagen att göra uttalanden om bolagsstämmans roll, regeringens ansvar för styrningen och riktlinjer för ägarförvaltningen av det slag som hade begärts av Riksrevisionens styrelse och i ett antal motioner. Riksrevisionens styrelse hade också föreslagit att riksdagen skulle anmoda regeringen att återkomma till riksdagen med en beskrivning av de åtgärder som vidtagits i syfte att utveckla formerna för ägarstyrning i de statliga bolagen och att återrapporteringen borde ingå i den skrivelse om de statliga bolagen som regeringen skulle redovisa för riksdagen under år 2006. Även detta förslag avlogs av riksdagen. Framställningen från Riksrevisionens styrelse fick stöd i en reservation (m, fp, kd, c). Beträffande bolagsledningarnas löner och ersättningar hänvisade utskottet till de riktlinjer som regeringen beslöt om hösten 2003. I en reservation (kd) begärdes ytterligare åtgärder i frågan.

Utskottet har varje riksmöte under senare år behandlat frågor om statliga företag i ett betänkande, liknande det här aktuella. Dessutom har vissa statliga företag varit föremål för behandling i särskilda betänkan. I betänkande 2005/06:NU4 (s. 17) finns en redovisning av riksdagsbeslut under senare år avseende statliga företag inom utskottets ansvarsområde, vilken hänvisas till här och som i uppdaterad form finns att tillgå hos utskottets kansli.

Hösten 2006 beslöt riksdagen att godkänna att regeringen under år 2007 får vidta åtgärder för en förbättrad kapitalstruktur i statligt ägda företag enligt de villkor som redovisades i budgetpropositionen (prop. 2006/07:1 utg.omr. 24, bet. 2006/07:NU1). Utskottet delade regeringens uppfattning att det principiellt sett är tveksamt med ordningen med kontot i Riksgäldskontoret. Konkurrensen snedvrids på de marknader där privata företag konkurrerar med statliga. Dessutom har flera av de statliga företagen en monopolställning. Att använda avkastningen från sådana företag, en slags beskattning, för att ge kapitaltillskott till företag som är konkurrensutsatta, som den tidigare regeringen gjorde när det gällde t.ex. SJ AB, innebär att skattemedel används för att subventionera de statliga, konkurrensutsatta företagen, anförde utskottet och fann detta förkastligt. I avvaktan på den av regeringen i budgetpropositionen aviserade översynen av systemet med ett särskilt konto i Riksgäldskontoret tillstyrkte utskottet det av regeringen begärda godkännandet. Utskottet betonade att detta dock bara kan godkännas övergångsvis under år 2007. I en reservation (s, v) tillstyrktes det aktuella godkännandet, samtidigt som reservanterna framhöll att den hittillsvarande ordningen bör tillämpas även fortsättningsvis.

Granskningar av konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet behandlade våren 2006 (bet. 2005/06:KU20) anmälningar rörande den dåvarande regeringens styrning av de statliga bolagen. Utskottet konstaterade i granskningen av dåvarande näringsminister Thomas Östros nominering av ledamöter i statliga bolagsstyrelser att förfarandet vid styrelsenomineringar grundas på en långvarig praxis inom Regeringskansliet. Granskningen gav inte anledning till något ytterligare uttalande från konstitutionsutskottets sida. Dåvarande näringsminister Leif Pagrotsky's nominering år 2004 av en ledamot i två statliga bolagsstyrelser granskades också av konstitutionsutskottet. Ledamoten nominerades till omval under det att det förelåg misstankar om oegentligheter från ledamotens sida. Varje misstanke om oegentligheter kan, enligt konstitutionsutskottet, inte få den konsekvensen att vederbörande uppmanas att ställa sin plats till förfogande. Det är, enligt utskottet, viktigt att ansvarigt statsråd följer upp den information som finns om en styrelseledamot och vidtar erforderliga åtgärder när så är påkallat. Enligt den utredning som fanns i granskningsärendet hade det vidtagits åtgärder i det aktuella ärendet. I en reservation (mp) gjordes en annan bedömning i frågan.

Konstitutionsutskottet granskade vidare uttalanden av näringsminister Thomas Östros i medierna om de statliga bolagens tillhörighet till arbetsgivarorganisationen Svenskt Näringsliv. Utskottet konstaterade att ägarstyrningen av ett statligt bolag utövas främst vid bolagsstämman. Vidare anförde utskottet att det inte är förenligt med aktiebolagslagens regler om ägarstyrning att regeringen eller enskilda statsråd skulle styra de statliga bolagen genom uttalanden i medier eller inlägg i den offentliga debatten. Konstitutionsutskottet förutsatte att de statliga bolagen, som inte står under utskottets granskning, följer aktiebolagslagen.

Våren 2006 ingavs två granskningsanmälningar avseende statliga företag till konstitutionsutskottet. En anmälan, som inlämnats av Anne-Marie Pålsson (m), var föranledd av att Posten AB hade lagt ett bud på det börsnoterade bolaget Strålfors AB. Granskningen gäller vilka åtgärder dåvarande ansvarigt statsråd hade vidtagit för att dels skapa sådana strukturer som gör att Postens båda uppdrag (public service-uppdraget att tillhandahålla post- och kassaservice samt att förse meddelandemarknaden med tjänster på rent kommersiella grunder) inte kan blandas samman, dels Postens expansionsplaner inte inverkar negativt på public service-uppdraget. Den andra anmälan, som inlämnats av Per Bill (m), avser en granskning av dåvarande näringsminister Thomas Östros agerande gentemot Vattenfall AB våren 2006 rörande ökade satsningar på förnybar energi och att Vattenfall skulle agera prispressare på elmarknaden. Granskningen gäller huruvida detta agerande är att se som ministerstyre samt om det är förenligt med grundlagen och annan lag. Konstitutionsutskottet bör också, enligt anmälaren, granska huruvida de krav som ställts från dåvarande näringsministerns sida har ställts direkt i medierna eller kommit Vattenfall till del i ett tidigare skede. De båda granskningsanmälningarna planeras bli behandlade av konstitutionsutskottet under våren 2007 i granskningsbetänkande 2006/07:KU20.

Information i budgetpropositionen

Regeringens redogörelse med anledning av Riksrevisionens iakttagelser avseende statligt ägda bolag

Enligt lagen (1996:1059) om statsbudgeten ska regeringen årligen till riksdagen redovisa de åtgärder regeringen vidtagit med anledning av Riksrevisionens iakttagelser. Med anledning av fem rapporter om statliga bolag från Riksrevisionen – Statliga bolags årsredovisningar (RiR 2005:29), Skydd mot korruption i statlig verksamhet (RiR 2006:8), Vad och vem styr de statliga bolagen (RiR 2006:11), Statliga bolag och offentlig upphandling (RiR 2006:15) samt Finansförvaltningen i statliga fastighetsbolag (RiR 2006:21) – har regeringen i budgetpropositionen för år 2007 lämnat sådana redovisningar. Med anledning av de rekommendationer som Riksrevisionen lämnat till bolagen i tre av rapporterna – Statliga bolag och offentlig upphandling, Vad och vem styr de statliga bolagen och Statliga

bolags årsredovisningar – meddelar regeringen sin avsikt att analysera och noga följa upp vilka åtgärder bolagen vidtar med anledning av dessa rekommendationer.

Beträffande Riksrevisionens förslag rörande förtydliganden och redogörelse av de statliga bolagens samhällsuppdrag sägs i budgetpropositionen att regeringen har, inom ramen för de grunder för bolagens verksamhet som fastställs av riksdagen, möjlighet att forma styrningen och utforma mål för respektive bolag. Regeringen arbetar löpande med att se över bolagens mål och uppdrag – såväl de bolag som har ett särskilt samhällsuppdrag som de som verkar under marknadsmässiga villkor. Regeringen avser att se över statens bolagsförvaltning, inte minst mot bakgrund av den hårda kritik som Riksrevisionen i flera rapporter riktat mot den tidigare regeringen, sägs det.

När det gäller Riksrevisionens granskningsrapport Statliga bolags årsredovisningar (RiR 2005:29) och det som där sägs om att årsredovisningar tydligt och med hög kvalitet ska redogöra för bolagens samhällsuppdrag och hur de utförs samt rekommendationen om att riktlinjerna bör kompletteras, instämmer regeringen till stor del i den kritik som framförs. Särskilt viktigt sägs det vara att tydligt redovisa samhällsmål och hur de utvärderas och uppfylls. Genomlysning och öppenhet är viktiga verktyg i utvärderingen av de statligt ägda bolagen. Regeringen kommer därför löpande att arbeta med att förbättra redovisningen från bolagen, inte minst för bolagen med samhällsuppdrag. Inom ramen för det uppdrag som riksdagen angett för varje bolag ska mål förtydligas och möjligheterna till uppföljning och utvärdering förbättras. Resultatet av detta utvecklingsarbete kommer att redovisas i regeringens årliga skrivelse med redogörelse för företag med statligt ägande.

Beträffande Riksrevisionens övriga rekommendationer nämns i budgetpropositionen att det under våren 2006 har fastställts riktlinjer för dokumentation m.m. av Regeringskansliets bolagsförvaltning. Riktlinjerna är avsedda som stöd för bl.a. dokumentation av viktigare beslut som fattas i samband med ägarförvaltningen. Regeringen kommer – mot bakgrund av bl.a. Riksrevisionens kritik – att noga analysera behovet av ökad öppenhet och tydligare genomlysning av de statligt ägda bolagen.

När det gäller Riksrevisionens granskningsrapport Vad och vem styr de statliga bolagen? (RiR 2006:11) konstaterar regeringen i sin bedömning att regeringen och de statligt ägda bolagen följer aktiebolagslagen (2005:551) och behandlar de frågor som kräver stämmobeslut på bolagsstämmor. Den tidigare regeringen redogjorde även i förra årets budgetproposition för sin uppfattning att det kan finnas behov av att i särskild ordning se över frågan om hur ägaranvisningar bör utformas för de statligt ägda bolagen. I budgetpropositionen erinras om att näringsutskottet hösten 2005 framhöll att det är värdefullt att en sådan utredning genomförs (bet. 2005/06:NU4). Mot denna bakgrund bemyndigade den tidigare regeringen i februari 2006 chefen för Näringsdepartementet att förordna en särskild person för att

bl.a. pröva i vilka fall och hur ägaranvisningar bör utformas för de statligt hel- och delägda bolagen (se vidare i det följande). Regeringen meddelar i budgetpropositionen sin avsikt att återkomma i frågan om styrningen av de statliga bolagen efter att översynen har genomförts.

Information i budgetpropositionen rörande försäljning av statligt ägda bolag

I budgetpropositionen (s. 58) redovisar regeringen sin syn på frågan om försäljning av statliga företag. Där sägs att regeringen anser att det statliga ägandet av företag bör minskas. På sikt bör staten kvarstå som ägare endast då tungt vägande skäl talar för detta. Det kan finnas företag som det är nödvändigt att staten har ett inflytande över också i fortsättningen. Det finns inte skäl att sälja företag som utvecklas bättre med staten som ägare eller där marknadsförhållandena är sådana att en försäljning skulle försämra konkurrensen eller motverka en god sysselsättningsutveckling. Ett fortsatt statligt ägande kan vara motiverat om det föreligger särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårigen kan hanteras utan ett statligt inflytande. Regeringen anser att det inte är aktuellt att sälja LKAB och Vattenfall AB. En försäljning av statliga företag måste ske med stor omsorg om skattebetalarnas pengar, och det är därför viktigt att en försäljning av statliga företag sker på ett ansvarsfullt sätt. Regeringens bedömning är att en försäljningsvolym motsvarande 50 miljarder kronor per år under de tre kommande åren är en rimlig prognos. Försäljningsintäkterna ska användas för att amortera på statsskulden.

Regeringen meddelar i budgetpropositionen sin avsikt att göra följande:

- Genomföra en genomgång av alla statligt ägda företag där argument för och emot ett statligt ägarengagemang vägs mot varandra.
- Se över de statligt ägda bolagens kapitalstruktur i syfte att uppnå en optimal kapitalstruktur.
- Återkomma till riksdagen med framställan om ett brett mandat för att minska det statliga ägandet av företag.
- Vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att ägarförvaltningen är tydlig och sköts professionellt med respekt för de krav på öppenhet och möjlighet till demokratisk kontroll som bör ställas på all statlig verksamhet.

I anslagsbetänkande 2006/07:NU1 hösten 2006 uttryckte utskottet sitt fulla stöd för detta arbete. I en reservation (s, v) motsatte sig reservanterna kraftfullt den aviserade framställan från regeringen om ett brett mandat för att minska det statliga ägandet av företag.

Översyn av Regeringskansliets förvaltning av hel- och delägda bolag

Den dåvarande regeringen bemyndigade i februari 2006 den tidigare näringsministern Thomas Östros att förordna en person med uppdrag att göra en översyn av Regeringskansliets ägarförvaltning av hel- och delägda statliga

bolag m.m. Direktör Peter Lagerblad förordnades som utredare. Översynen omfattade två delar – att se över hur en effektivt utformad ägarförvaltning av de statligt hel- och delägda bolagen bör utformas samt att pröva i vilka fall och hur ägaranvisningar bör utformas för de statligt ägda bolagen.

Utredaren överlämnade den 31 oktober 2006 resultatet av översynen i en promemoria, Översyn av Regeringskansliets förvaltning av hel- och delägda bolag (N2006/5923/SÄ). I promemorian lämnades ett antal rekommendationer, bl.a. följande:

- det bör utvecklas principer för styrningen av det statliga ägandet i t.ex. ett policydokument,
- för varje bolag bör det finnas klara och mätbara mål och en strategi för hur målen ska uppnås,
- samordningen av bolagsförvaltningen inom Regeringskansliet bör förbättras, bl.a. genom att fler bolag förs in under Näringsdepartementets ansvarsområde,
- det bör ske en åtskillnad av handläggning av politiska sakfrågor från styrningen av bolagen genom att personer med inflytande över de nämnda frågorna inte deltar i styrelsearbetet,
- tjänstemän från Regeringskansliet bör inte ingå i styrelserna för de statligt ägda bolagen,
- Regeringskansliets bolagsförvaltning bör fokuseras på utarbetande av mål för bolagen, utvärdering och uppföljning av målen, nominering och utvärdering av styrelse och revisorer samt deltagande i bolagsstämmor,
- det finns inte något allmänt behov av att låta fler beslut än för närvarande fattas av bolagsstämmorna,
- ekonomiska och samhällsmässiga mål för bolagen bör beslutas årligen av bolagsstämman, riktlinjer för ersättning m.m. bör beslutas på bolagsstämman, riktlinjer för ekonomisk rapportering bör finnas tillgängliga offentligt men inte beslutas av bolagsstämman samt information såsom propositions-text och liknande bör även fortsättningsvis kunna samlas i en ägarmapp utan särskilt beslut vid bolagsstämma.

Rapporten är, enligt uppgift från Näringsdepartementet, under beredning.

Försäljning av företag med statligt ägande

Vid en gemensam presskonferens den 14 december 2006 meddelade näringsminister Maud Olofsson och statsrådet Mats Odell att regeringen avser att minska statens ägande i företagen Nordea Bank AB, OMX AB, Sveriges bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB), Telia Sonera AB, Vasakronan AB och Vin & Sprit AB. Dessa bolag verkar på marknader som är helt kommersiella och präglas av fungerande konkurrens, sägs det i ett pressmeddelande. I de fall bemyndiganden från riksdagen saknas för att minska ägandet i de nämnda bolagen avser regeringen att av riksdagen begära nödvändiga bemyndiganden. Regeringen har ännu inte tagit ställning till hur, när eller i vilken ordning dessa företag ska säljas. För de tre bolagen Nor-

dea Bank, OMX och Telia Sonera har regeringen redan riksdagens bemyndigande att minska ägandet, medan det för de tre andra bolagen krävs särskilda beslut av riksdagen.

Statsminister Fredrik Reinfeldt förordnade den 14 december 2006 – enligt 7 kap. 5 § regeringsformen – statsrådet Mats Odell att fr.o.m. denna dag i chefen för Näringsdepartementets ställe föredra förvaltningsärenden rörande de sex nämnda bolagen. Enligt beslutet ska dessa bolag vidare höra till statsrådet Odells ansvarsområde. Detta innebär att det är han som ansvarar för framtida försäljningar av de sex bolagen.

En proposition om försäljning av vissa statliga företag ska enligt propositionslistan lämnas till riksdagen den 22 mars 2007.

Näringsminister Maud Olofsson besvarade den 13 december 2006 en fråga (fr. 2006/07:286) av Thomas Östros (s) om hon avser att avsätta resurser för att inom Finansdepartementet bygga upp en parallell organisation till enheten för statligt ägande. I sitt svar sade näringsministern att det är viktigt att försäljningen av statligt ägda företag sker på ett ansvarsfullt sätt och med omsorg om skattebetalarnas pengar. Därför är det också viktigt att det finns en genomtänkt och funktionell organisation till stöd för detta och att tidigare erfarenheter och befintlig kompetens inom Regeringskansliet tas till vara på bästa sätt. Inför förändringen av den statliga företagsportföljen ses kompetens- och resursbehovet över och så snart eventuella större förändringar kan förutses kommer dessa att meddelas, sade näringsministern.

Näringsminister Maud Olofsson besvarade vidare i januari 2007 en fråga (fr. 2006/07:430) av Thomas Östros (s) om hon kan garantera att Vattenfall AB vid mandatperiodens slut är till 100 % ägt av svenska staten. Frågan hade ställts mot bakgrund av att de borgerliga partierna i näringsutskottet i betänkande 2006/07:NU3 om utgiftsområde 21 Energi hade anfört att staten ska kvarstå som *huvudägare* till Vattenfall. I sitt svar hänvisade näringsministern till att regeringen i budgetpropositionen för år 2007 har sagt att det inte är aktuellt att sälja ut Vattenfall. Vattenfalls huvuduppgift är att producera och leverera el med marknadsmässig avkastning. Att investera i förnybar energi bedöms ingå naturligt i en framgångsrik strategi, och Vattenfall spelar därför också en viktig roll för energiomställningen i Sverige, sade näringsministern.

När det gäller Vattenfall besvarade näringsminister Maud Olofsson i januari 2007 vidare en fråga (fr. 2006/07:487) av Hans Wallmark (m) om hon avser att se över vilka möjligheter det finns för svenska staten, som ägare av Vattenfall, att separera bolagets produktion från dess distribution i enlighet med de tankegångar som framförts av EG-kommissionen. I sitt svar konstaterade näringsministern att EG-kommissionen i sitt förslag till energipolitik för Europa tar upp problemen kring otillräcklig åtskillnad på den europeiska energimarknaden och behovet av ytterligare gemenskapslagstiftning. Kommissionen diskuterar två alternativ när det gäller åtskillnad rörande transmissionsnätet – dels fullständig ägarmässig åtskillnad, dels en

lösning med en s.k. oberoende systemoperatör. På distributionsnivå föreslås även en översyn beträffande det nu gällande undantaget för företag med färre än 100 000 kunder från kravet på juridisk och funktionell åtskillnad. Vattenfall omfattas inte av det senare undantaget, påpekade näringsministern. När det gäller åtskillnaden för transmissionsnätet beskriver kommissionen i förslaget det nuvarande systemet i Sverige som en fullständig ägarmässig åtskillnad, vilket också framgår av kommissionens rapport om genomförandet av den inre marknaden för el och gas (KOM/2006/841) där det inte ifrågasätts att Svenska kraftnät är fullständigt oberoende från Vattenfall. I Sverige genomfördes en uppdelning för mer än ett decennium sedan genom bolagiseringen av Vattenfall och inrättandet av den systemansvariga myndigheten Svenska kraftnät, konstaterade näringsministern. Hon påpekade att Vattenfall är ett konkurrensutsatt bolag och ska, enligt riksdagens beslut, agera på samma villkor som övriga aktörer på marknaden. Näringsministern avser inte att särbehandla Vattenfall genom att rikta åtgärder enbart till det bolaget, utan eventuella initiativ kommer att omfatta samtliga aktörer på marknaden.

Aktuell debatt i riksdagen

På begäran av Socialdemokraternas riksdagsgrupp anordnades den 21 februari 2007 en aktuell debatt om statliga bolag. Statsrådet Mats Odell lämnade en redovisning av motiven bakom regeringens aviserade planer på försäljning av statliga företag och hur processen med försäljningen ska utformas. Han uppgav bl.a. att han hade en förhoppning att den proposition som enligt propositionslistan ska lämnas till riksdagen senast den 22 mars ska kunna lämnas tidigare. I denna proposition är tanken att försäljningsprocessen ska beskrivas. Statsrådet skisserade olika modeller för hur försäljningsprocessen kan gå till. Det kan bli fråga om börsnotering och försäljning av aktieinnehavet helt eller i delar. När det gäller redan noterade aktier kan dessa säljas över börsen eller i block. Det kan vidare bli aktuellt med strukturaffärer i form av samgåenden och med direktförsäljning av vissa verksamheter eller fasta tillgångar. Det framhölls att de företag som nu är aktuella för försäljning inte tillhör gruppen företag med särskilda samhällsintressen; de arbetar helt på marknadsmässiga villkor, vilket har varit en förutsättning när regeringen har valt ut dem till försäljning. En annan förutsättning för att en försäljning ska vara aktuell är att marknaderna fungerar väl vad gäller konkurrens och möjlighet till inträde på marknaden, sade statsrådet. Företrädarna för oppositionspartierna framförde i debatten sina åsikter när det gäller försäljning av statliga bolag.

Nordea och Telia Sonera

Statsrådet Mats Odell besvarade i januari 2007 en interpellation (ip. 2006/07: 81) av Thomas Östros (s) om vilka åtgärder som kommer att vidtas för att det långsiktiga ägandet av Telia Sonera och Nordea inte ska försvagas vid

en utförsäljning av statens aktieinnehav och om vilka bedömningar som görs av betydelsen av att Nordeas och Telia Soneras huvudkontor är förlagda till Sverige.

I sitt svar höll statsrådet inledningsvis med interpellanten om att svenska staten i många fall har varit en god ägare som stött de berörda bolagen genom kriser, fusioner, teknisk utveckling och internationell expansion. Att huvudkontoren har varit placerade i Sverige har varit betydelsefullt, i synnerhet när det gäller teknisk utveckling, men nu är både Nordea och Telia Sonera börsnoterade och verkar på konkurrensutsatta, gränsöverskridande marknader, sade statsrådet. På dessa marknader, fortsatte han, har det statliga ägandet spelat ut sin roll som välståndsskapare och pådrivare för teknisk utveckling.

Regeringens inställning är att staten bara ska äga företag där det finns tydliga motiv till att staten äger dem. När det gäller frågan om vilka bolag som bör förbli i statlig ägo och vilka som kan vara aktuella för försäljning kommer regeringen att göra en bedömning av varje enskilt bolag. Regeringen har redan tidigare informerat om att ett antal statliga bolag befinner sig i en försäljningsprocess (inklusive statens ägande i Nordea och Telia Sonera). Regeringen har inte någon tidtabell vare sig för de planerade försäljningarna eller för genomgången av övriga bolag, sade statsrådet Odell. Det väsentliga är att det arbete som ska utföras sker på ett noggrant och ansvarsfullt sätt och med största omsorg om skattebetalarnas pengar. På senare år har ägarna blivit synligare, och Svensk kod för bolagsstyrning har medfört att ägarna fått ta ett större ansvar. Det är viktigt med långsiktiga ägare, menade han men påpekade att det finns fler ägare än den svenska staten som känner ansvar för sitt ägande och som har ett långsiktigt perspektiv. Den svenska staten har inte monopol på att vara en långsiktig och ansvarstagande ägare.

Regeringen har för avsikt att sköta försäljningarna på ett ansvarsfullt sätt, så att bolagen även i fortsättningen kan utvecklas för att svara mot kundernas behov och anpassas till rådande marknadsförutsättningar, upp gav statsrådet vidare. Han sade sig vara övertygad om att både Nordea och Telia Sonera kan fortsätta att utvecklas i en positiv riktning utan den svenska staten som ägare. Frågan om huvudkontorets placering är en fråga om vad som är bäst för bolaget. Här har regeringen, tillsammans med riksdagen, ett ansvar att skapa goda förutsättningar för företagande, forskning och utveckling i Sverige, påpekade statsrådet. För detta finns det många instrument som är överlägsna de möjligheter som erbjuds staten som delägare till börsnoterade bolag.

SBAB

Statsrådet Mats Odell besvarade i januari 2007 en interpellation (ip. 2006/07:83) av Thomas Östros (s) om initiativ kommer att tas till att SBAB utbjuds till försäljning och i så fall när det kommer att ske, om några sär-

skilda åtgärder kommer att vidtas för att inte SBAB ska köpas upp av någon av de för närvarande dominerande aktörerna på bolånemarknaden samt om vilka åtgärder som kommer att vidtas för att konkurrensen på bolånemarknaden inte ska försämrats vid en utförsäljning av SBAB.

När det gällde försäljningen av statliga bolag upprepade statsrådet vad han hade sagt i det nyssnämnda interpellationssvaret om Nordea och Telia Sonera om att regeringen kommer att göra en bedömning av varje enskilt bolag om det finns övervägande skäl för att behålla dem i statlig ägo. Regeringen har redan tidigare informerat om att ett antal statliga bolag nu befinner sig i en försäljningsprocess, däribland SBAB. Någon tidpunkt för en försäljning av SBAB är inte beslutad, då riksdagen ännu inte gett något mandat för en försäljning. Regeringen avser därför att först gå till riksdagen för att söka ett sådant mandat.

Beträffande den andra frågan ville statsrådet inte föregripa den förestående försäljningsprocessen, och han är inte beredd att utesluta någon seriös köpare. Men han försäkrade att försäljningen kommer att ske på ett noggrant och ansvarsfullt sätt och med största omsorg om skattebetalarnas pengar.

SBAB är ett framgångsrikt bolag, som på ett förtjänstfullt sätt bidragit till utvecklingen på bolånemarknaden, sade statsrådet vidare. Han menade dock att det statliga ägandet inte varit en förutsättning för detta utan att privata aktörer är minst lika bra som staten på att driva företag på fungerande marknader. Hans förhoppning är att SBAB även i framtiden kommer att bidra till konkurrensen på bolånemarknaden men då med en annan ägare än staten.

Bolånemarknaden kännetecknas för närvarande av hård konkurrens, många aktörer och en stark prispress, vilket inte var fallet för ett antal år sedan, påpekade statsrådet avslutningsvis. Denna marknad kännetecknas också av transparens och en hög grad av medvetenhet hos konsumenterna, vilket tvingar aktörerna att erbjuda konkurrenskraftiga villkor. Med hänvisning till detta och till den mångfald som finns på bolånemarknaden för närvarande sade sig statsrådet vara tämligen övertygad om att den hårda konkurrensen kommer att bestå, även om staten minskar eller avvecklar sitt ägande i SBAB.

Vin & Sprit

Statsrådet Mats Odell besvarade i januari 2007 en fråga (fr. 2006/07:485) av Ylva Johansson (s) om han har gjort någon konsekvensanalys av vad en försäljning av Vin & Sprit AB kommer att betyda för arbetsmarknaden och utvecklingsmöjligheterna i Kristianstad. Frågan ställdes mot bakgrund av att Vin & Sprit har en stor produktionsanläggning i Åhus och ett destilleri i Nöbbelöv. I sitt svar konstaterade statsrådet att varumärket Absolut Vodka är starkt förknippat med Åhus och att produktionen av denna dryck – över 80 miljoner liter per år – är koncentrerad till Åhus. Vidare konstate-

rades att bolaget gjort betydande investeringar i en utökad produktionskapacitet med hög effektivitet och kvalitet i Åhus och Nöbbelöv. Dessa produktionsanläggningar är en tillgång och intimt knuten till framgångarna för Absolut Vodka, ett förhållande som måste bedömas gälla även för en potentiell köpare, sade statsrådet. Han påpekade att Absolut Vodka har haft en stark försäljningstillväxt och att mycket talar för att tillväxten framöver kommer att bli högre. Mot denna bakgrund ansåg statsrådet att det finns goda skäl för bedömningen att behovet av produktion kommer att öka i Åhus oavsett vem som är ägare till varumärket Absolut Vodka. Hans bedömning är att man med tillförsikt kan se på möjligheterna till en fortsatt god verksamhetsutveckling avseende Absolut Vodka i Åhus med omnejd.

Miljöhänsyn, socialt ansvar, etik, arbetsplatsdemokrati m.m.

I några motioner föreslås riksdagsuttalanden om att de statliga företagen ska vara föredömen eller föregångare i olika avseenden. I skrivelsen sägs i avsnittet om statens ägarpolitik att den dåvarande regeringen såg etik, miljömässigt och socialt hållbar utveckling samt innovativa processer som en integrerad del av förvaltningen av de statligt ägda företagen och att styrelsen skulle ges ett än tydligare uppdrag att arbeta aktivt med dessa frågor. Ägarpolitiken rörande mångfald har kompletterats så att arbetet mot diskriminering förtydligats. Det betonades även att den dåvarande regeringen ansåg att det är av stor vikt att öka andelen kvinnor i företagsledande ställning och att de statligt ägda företagen driver utvecklingen i riktning mot en ökad andel. Förtroendefrågan med krav på att statligt ägda företag bör ha dokumenterade policyer och tydligt kommunicera sina värdegrunder tydliggörs i ägarpolicy, sägs det i skrivelsen. En redovisning över hur många statliga företag och hur stor del av dessa företags totala tillgångar som omfattas av etikpolicy, miljöpolicy, miljöledningssystem, jämställdhetspolicy och vilka statliga företag som bedriver ett aktivt mångfaldsarbete lämnas i skrivelsen. Det finns också en tabell över vilka företag som har anslutit sig till Globalt Ansvar och/eller Global Compact.

Regeringen återkommer, som tidigare nämnts, till riksdagen senare under våren 2007 med sin syn på ägarpolitiken i skrivelsen med 2007 års redogörelse för företag med statligt ägande.

SJ

Synpunkter på avvägning mellan avkastningskrav för SJ och de transportpolitiska målen framförs i tre motioner. I riksdagen ansvarar näringsutskottet för ägarfrågor rörande SJ, medan trafikutskottet ansvarar för de transportpolitiska målen. I regeringen har statsrådet Åsa Torstensson ansvar för transportpolitiken.

Sveaskog

När det gäller Sveaskog, som har tagits upp i motion 2006/07: MJ338 (v), besvarade näringsminister Maud Olofsson i november 2006 en fråga (fr. 2006/07:186) av Thomas Östros (s) om hon avser att ta initiativ till att sälja ut Sveaskog. I sitt svar sade näringsministern att alliansen inte har lyft fram Sveaskog som ett av de företag som är prioriterat för försäljning. Innan den av regeringen aviserade genomgången av bolag som staten äger aktier i för att se vilka som det finns tydliga motiv för staten att vara ägare i är genomförd och presenterad, avser hon inte att kommentera statens roll som ägare i enstaka bolag. Den försäljning av skog till privata skogsägare som genomförs är positiv och har fungerat bra, ansåg näringsministern vidare. Hon menade också att staten på ett bra sätt har kunnat ersätta privata skogsägare med ersättningsskog, vid avsättningar för naturreservat.

Näringsminister Maud Olofsson besvarade vidare i januari 2007 en interpellation (ip. 2006/07:78) av Ulrica Messing (s) om statens ägande i Sveaskog och om en mer utförlig redogörelse för näringsministerns inställning till vad staten bör äga och inte äga. I sitt svar meddelade näringsministern åter att regeringen kommer att återkomma till riksdagen med sin syn på staten som ägare. Regeringens inställning är, som nämnts, att staten bara ska äga företag där det finns tydliga motiv för ett sådant ägande. Vilka företag det är fråga om kommer regeringen att presentera efter en noggrann genomgång av flertalet bolag, och motiven för statens ägande kommer att prövas noggrant, sade näringsministern. Regeringen har inte någon tidtabell för detta arbete; det väsentliga är att genomgången blir väl gjord. Näringsministern erinrade om att det handlar om stora värden – det sammanlagda värdet på de statliga bolagen motsvarar runt hälften av den svenska statsskulden. Sveaskog kommer att ingå i den genomgång som planeras, uppgav näringsministern. Hon påpekade att när Sveaskog förvärvade Assi Domän år 2001 drev Centerpartiet igenom att Sveaskog skulle sälja mark till enskilda skogsbrukare, vilket nu har pågått i några år. Den processen har genomförts på ett bra sätt och bör fortsätta, ansåg näringsministern. Genom att Sveaskog säljer mark kan staten lämna ersättningsmark i de fall där staten vill köpa mark av enskilda skogsbrukare för att bilda naturreservat, vilket är en uppgift som ingen annan kan ha, menade näringsministern. Hon ansåg att Sveaskogs miljöprofil har varit betydelsefull och gett bolaget rollen som en föregångare inom skogsbruket. Skogens betydelse som råvara för industrin, för den fortsatta utvecklingen av biobränslena och som bas för rekreation måste värnas, sade näringsministern avslutningsvis och framhöll att även i dessa avseenden kan Sveaskog ha en roll att spela.

Statliga bolags medlemskap i Svenskt Näringsliv

Frågan om statliga företags medlemskap i Svenskt Näringsliv tas upp i motion 2006/07:N224 (s). Den dåvarande regeringen bemyndigande i april 2006 chefen för Näringsdepartementet att tillkalla en särskild kontaktperson för att pröva alternativ till de statligt ägda företagens medlemskap i arbetsgivar- och branschorganisationer, däribland sådana som är anslutna till Svenskt Näringsliv. Arbetet skulle fortlöpande avrapporteras till chefen för Näringsdepartementet och vara slutfört vid utgången av år 2006. Anders Sundström, vd i Folksam, förordnades att vara kontaktperson för uppdraget.

Den nya regeringen, som inte såg något behov av ett underlag om alternativ i det nämnda avseendet, beslöt i november 2006 att uppdraget skulle upphöra. Regeringen bemyndigade chefen för Näringsdepartementet att vidta de åtgärder som krävdes med anledning av beslutet.

Bolagsledningarnas löner

Ett tillkännagivande om statliga bolagsledningars löner och ersättningar begärs i motion 2006/07:N352 (s). De riktlinjer för ersättning och bonusavtal som föreslås i motionen överensstämmer med de nu gällande riktlinjerna, som den tidigare regeringen beslöt om år 2003.

Näringsminister Maud Olofsson besvarade i november 2006 en interpellation (ip. 2006/07:56) av Thomas Östros (s) om vd-bonus i statliga bolag. Med anledning av en intervju i Dagens Nyheter den 27 oktober 2006 med näringsministern ställdes i interpellationen följande två frågor: Avser statsrådet att utveckla riktlinjerna för ersättningar till vd och andra ledande befattningshavare i de statliga företagen och följa upp hur styrelsen tillämpar riktlinjerna i praktiken i stället för att förorda bonusprogram samt vilka är skälen till statsrådets ställningstagande att ägaren inte längre ska avgöra principerna för ersättningarna till ledande befattningshavare i de statliga bolagen.

Näringsministern inledde sitt svar med att ge sin syn på de riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare som den tidigare regeringen beslöt om år 2003. Enligt näringsministerns uppfattning är riktlinjerna för detaljerade och går in på frågor som bör beslutas av bolagets styrelse och ledning. Näringsministern uppgav att hon – på en fråga av DN-journalisten – nämnde bonus som exempel på ett område som hon anser bör vara en fråga för bolaget. De statligt ägda företagen ska följa den svenska koden för bolagsstyrning, konstaterade näringsministern vidare. I koden fastslås att principerna för ersättning och andra anställningsvillkor för bolagsledningen ska godkännas av stämman, vilket innebär att ägaren är den som slutligen godkänner de av styrelsen föreslagna principerna.

Näringsministern uppgav att regeringen kommer att utveckla riktlinjerna för ledande befattningshavare i de statligt ägda bolagen. Riktlinjerna kommer naturligtvis också att följas upp, meddelade hon.

I den efterföljande interpellationsdebatten sade näringsministern att hon kommer att ge mycket tydliga ägardirektiv till de statliga företagen och ett mycket tydligt ansvar till styrelserna i fråga om hur de ska sköta de bolag de ansvarar för. Men hon avser inte att ägna sig åt detaljstyrning, när ägardirektiven har lämnats och när styrelserna har tillsatts. Om näringsministern är missnöjd med en styrelse kommer hon att byta ut den och om hon vill ha andra ägardirektiv kommer hon att skriva sådana. Vidare sade näringsministern att hon inte har tagit ställning till bonusar över huvud taget, utan att hon gav det som ett exempel på DN-journalistens fråga.

Näringsminister Maud Olofsson besvarade i december 2006 även en fråga (fr. 2006/07:308) av Thomas Östros (s) rörande bonussystem i de statliga företagen. Frågan avsåg om hon själv eller den hon utser i sitt ställe kommer att rösta ja till bonussystem på de statliga företagens bolagsstämmor. I sitt svar erinrade näringsministern om vad hon sagt i det nyssnämnda interpellationssvaret om att regeringen kommer att utveckla riktlinjerna för ledande befattningshavare i de statligt ägda bolagen och att hon inte har tagit ställning till bonusar över huvud taget. I samband med detta arbete kommer frågan om bonussystem att övervägas. De beslut som kommer att fattas på de statliga företagens bolagsstämmor kommer att följa de riktlinjer som tas fram, uppgav näringsministern.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas i det följande under tre rubriker – Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande, Kulturhistoriska värden vid försäljning och Statens ägarutövning.

Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande

Utskottets syn på statligt ägande av företag överensstämmer med regeringens. Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. Om staten samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som gäller för näringslivets verksamhet uppstår en rad problem, bland vilka följande kan nämnas: risk för konkurrenssnedvridning, risk för inoptimala investeringsbeslut samt svårigheter att tillföra kapital till företag som behöver kapital för expansion. Grundprincipen måste, enligt utskottets mening, vara att konkurrensetsatt verksamhet ska bedrivas i privat regi.

En privatisering av statliga företag kommer att leda till renodling av statens roll som lagstiftare och normgivare, stärkande av de privatiserade företagen, spridning av intresset för sparande i aktier till nya grupper och breddning av riskkapitalmarknaden, tillskott av statsinkomster som kan användas till andra, mer angelägna ändamål samt sundare konkurrens.

Som tidigare redovisats har regeringen meddelat sin avsikt att göra en genomgång av alla statligt ägda företag där argument för och emot ett statligt ägarengagemang ska vägas mot varandra. På sikt bör staten kvarstå som ägare endast då tungt vägande skäl talar för detta. Det kan finnas företag som det är nödvändigt att staten har ett inflytande över också i fortsättningen. Det finns t.ex. inte skäl att sälja företag där marknadsförhållandena är sådana att en försäljning skulle försämra konkurrensen eller skulle motverka en god sysselsättningsutveckling. Ett fortsatt statligt ägande kan också vara motiverat om det föreligger särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårligen kan hanteras utan ett statligt inflytande. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att det inte är aktuellt att sälja LKAB och Vattenfall AB.

En försäljning av statliga företag ska ske med stor omsorg om skattebetalarnas intressen, och det är därför viktigt att en försäljning av statliga företag sker på ett ansvarsfullt sätt. Regeringens bedömning är att en försäljningsvolym motsvarande 50 miljarder kronor per år under de tre kommande åren är en rimlig prognos. Försäljningsintäkterna ska användas för att amortera på statsskulden.

I motioner från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ges uttryck för ett ideologiskt betingat avståndstagande till frågan om försäljning av statliga företag som utskottet finner intellektuellt svårförståeligt. Regeringens avsikt att göra en granskning av alla statliga företag och väga argument för och emot ett fortsatt statligt ägande mot varandra borde i sig inte vara kontroversiellt. Enligt utskottets mening intar motionärerna en doktrinär hållning i frågan om statligt ägande. I de här aktuella motionerna från Miljöpartiet intas en mer öppen attityd och regeringens aviserade översyn välkomnas.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen ska lägga regeringens skrivelse till handlingarna. Samtliga här aktuella motioner avstyrks samtidigt i berörda delar.

Kulturhistoriska värden vid försäljning

Utskottet tar här separat upp en fråga som har aktualiserats genom motion 2006/07:N347 (s). I motionen föreslås ett tillkännagivande om att den konstsamling som ägs av Vin & Sprit bör förbli i statlig ägo och att den bör överföras till lämpligt statligt museum, innan någon försäljning av bolaget aktualiseras.

Den fråga som tas upp i motionen kan göras mer generell och ses i ett bredare sammanhang. Den gäller hur kulturhistoriska värden ska hanteras vid försäljningar. En tidigare parallell finns i Riksbankens försäljning av AB Tumba Bruk. Riksdagen godkände våren 2002 i sitt beslut att de kulturhistoriskt värdefulla delarna av bruket före försäljningen skulle överföras till Statens fastighetsverk för att på så sätt kunna bevaras för eftervärlden (förs. 2001/02:RB3, bet. 2001/02:FiU15).

Utskottet vill först klargöra att det som tas upp i detta avsnitt och under en särskild beslutspunkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut inte rör frågan om försäljning av Vin & Sprit i sig, utan endast frågan om hur den konstsamling som finns hos bolaget ska hanteras vid en eventuell försäljning. Inom utskottet finns det starka åsiktsskillnader mellan företrädare för olika partier när det gäller frågan om statligt ägande av företag, vilket behandlades i föregående avsnitt. Utskottet ser dock ett stort värde i att med enhällighet kunna ge besked om hur utskottet ser på hur kulturhistoriska värden – av det slag som den aktuella konstsamlingen är ett exempel på – bör hanteras vid eventuella försäljningar.

Som sägs i motionen finns hos Vin & Sprit en av de mest betydande samlingarna av det sena 1900-talets konst som finns i svensk ägo, och den är unik också i ett internationellt perspektiv. Det gäller verk som använts i bolagets marknadsföring, och samlingen har namnet The Absolut Art Collection. Samlingen omfattar över 800 verk och har visats på många gallerier och museer runt om i världen. Bland konstnärer som är företrädare i samlingen kan nämnas Andy Warhol, Ed Ruscha och Keith Haring, liksom flera svenska konstnärer.

Enligt utskottets mening bör den aktuella konstsamlingen förbli i statlig ägo. Om någon försäljning av aktierna i Vin & Sprit kan bli aktuell, bör därför hela The Absolut Art Collection – före försäljningen – överföras till något lämpligt statligt museum. Detta bör även övervägas noga för andra kulturhistoriska eller konstnärliga värden som kan finnas i andra statliga bolag.

Utskottet utgår från att regeringen agerar i enlighet med vad utskottet har anfört, utan att det behövs ett särskilt riksdagsuttalande i saken. Därmed avstyrks motion 2006/07:N347 (s).

Statens ägarutövning

Riksrevisionen har under senare år i olika granskningsrapporter riktat hård kritik mot den tidigare regeringens styrning av företagen med statligt ägande. I det ärende som utskottet nu behandlar finns två dokument från Riksrevisionens styrelse – dels ett förslag om att riksdagen ska göra ett uttalande om att regeringen bör förtydliga de statliga bolagens särskilda samhällsuppdrag och förbättra återrapporteringen till riksdagen om de statliga bolagens verksamhet, dels en redogörelse för formerna för styrning av de statliga bolagen.

Utskottet instämmer till stor del i den kritik mot statens ägarstyrning som Riksrevisionen framfört. Tydlighet, öppenhet och transparens bör prägla statens styrning. Detta är viktigt för att den demokratiska kontrollen och möjligheten att utkräva ansvar ska fungera. En grundläggande princip för det svenska folkstyret är en långtgående öppenhet. Frågan om information och öppenhet kring statligt ägda bolag är i grunden en demokratifråga, eftersom det handlar om företag som hela svenska folket äger gemensamt. Medborgarna ska så långt det är möjligt ha rätt att granska hur rikets förvaltning av de gemensamma tillgångarna sköts. Ytterst vilar ansvaret för denna granskning på folkets valda ombud i riksdagen.

Det är dock uppenbart att samma öppenhet inte kan råda i ett företag som verkar på en konkurrensutsatt marknad som i en offentlig förvaltning. Att tillåta alltför stor öppenhet i ett statligt företag skulle kunna ge konkurrenterna konkurrensfördelar och därmed innebära risk för att skattebetalarnas tillgångar förlösas. En balanspunkt mellan kraven på öppenhet och behoven av företagssekretess måste etableras. Enligt aktiebolagslagen är bolagsstämman ett bolags högsta beslutande organ, vilket självfallet gäller även de statliga aktiebolagen. För att t.ex. ägardirektiv och riktlinjer för de statliga bolagen ska få en klar status som styrinstrument och en otvetydig aktiebolagsrättslig giltighet ska de fastställas på bolagsstämman.

Regeringen har, som tidigare redogjorts för, i budgetpropositionen för år 2007 kommenterat bl.a. de båda här aktuella granskningsrapporterna från Riksrevisionen. I stort delar regeringen den kritik som Riksrevisionen framfört. Särskilt viktigt sägs vara att tydligt redovisa samhällsmål och hur de utvärderas och uppfylls. Genomlysning och öppenhet är viktiga verktyg i utvärderingen av de statligt ägda bolagen, varför regeringen kommer att arbeta med att förbättra redovisningen från bolagen, inte minst för bolagen med samhällsuppdrag. Inom ramen för det uppdrag som riksdagen angett för varje bolag ska mål förtydligas och möjligheterna till uppföljning och utvärdering förbättras. Resultatet av detta utvecklingsarbete kommer att redovisas i regeringens årliga skrivelse med redogörelse för företag med statligt ägande. Sammanfattningsvis säger regeringen att den avser att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att ägarförvaltningen är tydlig och sköts professionellt med respekt för de krav på öppenhet och möjlighet till demokratisk kontroll som bör ställas på all statlig verksamhet.

Utskottet noterar alltså – med tillfredsställelse – att regeringen har tagit till sig av den kritik som Riksrevisionen framfört och som ligger bakom det förslag som läggs fram i framställningen från Riksrevisionens styrelse. I de två motioner som väckts med anledning av framställningen respektive regeringens skrivelse – 2005/06:N26 (kd) och 2005/06:N31 (kd) – framförs liknande synpunkter och förslag. Även i motion 2006/07:N286 (mp) finns likartade förslag. Mot bakgrund av det arbete som regeringen har aviserat avseende statens ägarstyrning anser utskottet inte att det nu erfordras något riksdagsuttalande i frågan.

I detta sammanhang behandlar utskottet också ett antal motioner som tar upp olika frågor med koppling till statens ägarutövning. Det rör sig om sådant som behovet av riktlinjer för hur statliga företag ska agera i olika avseenden – t.ex. när det gäller regionalpolitisk hänsyn, hållbar utveckling, etik, socialt ansvar och arbetsplatsdemokrati. Det gäller också frågor om styrning av enskilda bolag – SJ, Sveaskog och Vattenfall. Utskottet ser inget behov av att riksdagen ska göra uttalanden i denna typ av frågor. Regeringen har ju aviserat att den ska göra en översyn av statens bolagsförvaltning, och utskottet finner inget skäl för riksdagen att nu göra uttalanden i olika detaljfrågor. När det gäller den synpunkt som framförs i en motion på huruvida statliga företag bör ingå i organisationen Svenskt Näringsliv eller inte, konstaterar utskottet att regeringen i november 2006 beslöt att den översyn av statliga företags medlemskap i arbetsgivar- och branschorganisationer som den tidigare socialdemokratiska regeringen hade beslutat om skulle läggas ned. Utskottet står helt bakom detta nedläggningsbeslut. Slutligen noterar utskottet när det gäller frågan om bolagsledningarnas löner, som aktualiserats i en motion, att näringsminister Maud Olofsson i interpellations- och frågesvar i riksdagen meddelat att regeringen kommer att utveckla riktlinjerna för ledande befattningshavare i de statligt ägda bolagen. Något behov av ett riksdagsuttalande i frågan kan utskottet mot bakgrund härav inte se.

Sammanfattningsvis avstyrker utskottet Riksrevisionens styrelses framställning och samtliga här aktuella motioner i berörda delar. Redogörelsen från Riksrevisionens styrelse bör läggas till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande, punkt 1 (s)

av Thomas Östros (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Berit Högman (s), Karin Åström (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 58 och 2006/07:So376 yrkande 9, avslår motionerna 2006/07:N286 yrkande 1, 2006/07:N310 och 2006/07:N344 yrkande 10 och lägger skrivelse 2005/06:120 till handlingarna.

Ställningstagande

Som tidigare redovisats har regeringen i bl.a. budgetpropositionen för år 2007 meddelat sin avsikt att genomföra en genomgång av alla statligt ägda företag där argument för och emot ett statligt ägarengagemang vägs mot varandra, varefter regeringen avser att återkomma till riksdagen med framställan om ett brett mandat för att minska det statliga ägandet av företag. Regeringen har också aviserat en proposition senare under våren 2007 om försäljning av vissa statligt ägda företag. Det rör sig om bl.a. de tre företagen SBAB, Vasakronan och Vin & Sprit. Detta motsätter vi oss kraftfullt – i likhet med vad som görs i motion 2006/07:Fi244 (s).

Vi ser det som självklart att staten också framöver ska vara en aktiv ägare av företag. De statliga företagen har i flertalet fall sitt ursprung i en infrastruktur som en gång byggts upp med offentliga medel. Som regel har bolagen varit myndigheter eller verkat under monopol i bolagsform som genom den tekniska och marknadsmässiga utvecklingen omvandlats till konkurrensutsatta företag, vilka numera i många fall arbetar på en internationell marknad. Staten är Sveriges största företagsägare och arbetsgivare. Totalt är ca 190 000 personer, fördelade över hela landet, anställda i företag med statligt ägande. De statliga företagen är i flera fall framgångsrika företag, och de representerar stora värden, värden som svenska folket

yterst är ägare till. Detta medför sammantaget ett stort ansvar och ställer krav på en långsiktig och professionell förvaltning för att säkerställa tillväxten och därmed sysselsättningen.

Det är djupt oroande att regeringen tycks vara försedd med ideologiska skygglappar när den ser på det statliga ägandet. Regeringen verkar vara styrd av den ideologiska föresatsen att staten icke ska äga. Det statliga ägandet ska minskas, deklarerar regeringen och anger ett program som omfattar 150 miljarder kronor. Samtidigt sägs att försäljningarna ska ske på ett ansvarsfullt sätt och med omsorg om skattebetalarnas pengar. Det är dock en öppen fråga hur regeringen ska kunna göra avvägningar mellan å ena sidan omsorgen om skattebetalarna – som inbegriper maximalt pris vid försäljning – och å andra sidan strävan att få långsiktiga ägare.

Regeringens försäljningsplaner är också ur rent ekonomisk synvinkel ytterst tveksamma. Utdelningarna från de statliga bolagen för år 2006 ser ut att gå mot rekordnivåer och bli betydligt högre än de 26,5 miljarder kronor som gällde för år 2005 – ett belopp som i sin tur innebar en ökning med mer än 50 % jämfört med år 2004. Intäkterna från de av regeringen planerade försäljningarna under mandatperioden är avsedda att användas för amortering av statsskulden. Detta kommer att leda till minskade ränteutgifter för staten, vilka kan beräknas uppgå till ca 5 miljarder kronor om året. Detta är alltså ett betydligt mindre belopp än de utdelningar som staten får från det statliga ägandet.

När det gäller den allmänna frågan om huruvida staten ska äga vissa företag eller inte vill vi framhålla att vi – till skillnad från regeringen och utskottsmajoriteten – intar en pragmatisk hållning. Det kan i vissa fall vara motiverat med försäljning av del av eller hela det statliga ägandet i ett bolag. Den ordning som den tidigare socialdemokratiska regeringen tillämpade och som innebar att regeringen – i det fall den inte redan hade beslutsmöjlighet – lade fram förslag till riksdagen om försäljning, anser vi fungerade väl.

I detta sammanhang behandlas också regeringens skrivelse med 2006 års redogörelse för företag med statligt ägande. Det var den tidigare socialdemokratiska regeringen som våren 2006 lade fram denna skrivelse för riksdagen. Redogörelsen är ett viktigt redskap för att förmedla information om den statliga företagssektorn till både riksdagen och allmänheten. Den tidigare regeringen bedrev ett aktivt arbete med att utveckla och förbättra redogörelsen i den årliga skrivelsen. Sett över några år har innehållet i skrivelsen utvecklats avsevärt.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande ställa sig bakom vad vi här har anfört. Därmed blir motion 2006/07:Fi244 (s) tillgodosedd och tillstyrks. Även yrkandet i motion 2006/07:So376 (v) som avser att Vin & Sprit bör vara kvar i statlig ägo tillstyrks. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar. Regeringens skrivelse bör läggas till handlingarna.

2. Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande, punkt 1 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:So376 yrkande 9 och 2006/07:N310, avslår motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 58, 2006/07:N286 yrkande 1 och 2006/07:N344 yrkande 10 och lägger skrivelse 2005/06:120 till handlingarna.

Ställningstagande

Jag avvisar – i likhet med vad som görs i motion 2006/07:N310 (v) – regeringens planer på utförsäljning av statliga företag. För närvarande omfattar den statliga företagssektorn 55 företag eller koncerner, med ca 190 000 personer anställda. Det sammanlagda värdet av företagen bedöms, enligt regeringens verksamhetsberättelse år 2005, uppgå till ca 675 miljarder kronor. Staten är vidare den största aktieägaren på Stockholmsbörsen.

En väsentlig del i Vänsterpartiets syn på att hela Sverige ska leva är att viktig infrastruktur och naturtillgångar ska vara ett ansvar för hela samhället. Statliga företag spelar en betydelsefull samhällsekonomisk roll och skapar jobb i olika regioner. Jag menar att det är bra att företagen är vinstskapande – de gav ett tillskott till statskassan på 26,5 miljarder kronor år 2005. Det är inte ekonomiskt försvarbart att sälja lönsamma och väl fungerande statliga företag.

Det statliga ägandet bör i stället utvecklas och fungera som verktyg och förebild för hela näringslivet. De statliga företagen ska bidra till innovationer, produktutveckling och långsiktigt till en hållbar tillväxt. De statliga företagen ska gå i spetsen för både teknisk utveckling och arbetsplatsdemokrati och ligga i framkant när det gäller miljö, socialt ansvar och jämställdhet och för att motverka diskriminering. Inom OECD är Sverige ett av få länder som har offentliga nettotillgångar i stället för skulder.

Jag vill också något beröra frågan om försäljning av Vin & Sprit, som tas upp i motion 2006/07:So376 (v). Jag är mycket negativ till regeringens meddelade avsikt att sälja bolaget, eftersom jag menar att det är viktigt för att de folkhälsopolitiska målen ska kunna nås att staten har en god kontroll över alkoholmarknaden. Genom att sälja ut Vin & Sprit minskar den kontrollen. Samtidigt är jag kritisk till att staten hittills inte har utövat ett tillräckligt aktivt ägande över bolaget, och jag anser att staten i större utsträckning – genom ägardirektiv – bör styra Vin & Sprits verksamhet utifrån de folkhälsopolitiska målsättningarna. Vin & Sprit bör av dessa skäl fortsätta att vara i statlig ägo.

Riksdagen bör göra ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med vad som här har angetts. Därmed blir motionerna 2006/07:N310 (v) och 2006/07:So376 (v) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks i dessa delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar. Regeringens skrivelse bör läggas till handlingarna.

3. Regeringens skrivelse och synen på statligt ägande, punkt 1 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:N286 yrkande 1 och 2006/07:N344 yrkande 10, avslår motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 58, 2006/07:So376 yrkande 9 och 2006/07:N310 samt lägger skrivelse 2005/06:120 till handlingarna.

Ställningstagande

När det gäller synen på statligt ägande anser jag – i likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07:N286 (mp) och 2006/07:N344 (mp) – att det är tveksamt om bolag som verkar på fullt fungerande marknader och som helt saknar samhällspolitiska målsättningar ska vara statligt ägda. Risker är stora att det statliga ägandet i ett sådant fall påverkar marknaden och andra företag på ett negativt sätt, och att konkurrensen snedvrids. En avvägning måste därför göras mellan syftet och målet med det statliga ägandet och den potentiellt negativa effekten som ett statligt ägande kan innebära.

Statligt ägande kan dock vara berättigat av olika skäl. De statliga bolagen kan genom samhällspolitiska hänsyn och målsättningar bidra till ökad välfärd och större socialt och miljömässigt ansvarstagande. För att det ska vara meningsfullt med statligt ägande krävs dock ett tydligt mål för den statliga ägarpolitiken. Statligt ägande kan också vara motiverat på marknader som inte fungerar, där privata aktörer inte kan leverera de varor och tjänster som efterfrågas. Även på marknader, där statsmakterna vill undvika långtgående reglering och där privata aktörer inte kan utföra de aktuella uppdragen kan statligt ägande också vara berättigat. Slutligen kan statligt ägande vara motiverat i situationer av naturliga monopol och där det är svårt att reglera privata monopolister på ett tillfredsställande sätt.

Sammantaget anser jag att det i det statliga ägandet finns bolag där det inte längre är berättigat att staten står för ägandet. Jag välkomnar därför regeringens aviserade översyn av det statliga ägandet. Efter en sådan översyn avser Miljöpartiet att återkomma med förslag om vilka bolag som bör säljas.

Riksdagen bör göra ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med vad som här har angetts. Därmed blir motionerna 2006/07:N286 (mp) och 2006/07:N344 (mp) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks i dessa delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar. Regeringens skrivelse bör läggas till handlingarna.

4. Statens ägarutövning, punkt 3 (s)

av Thomas Östros (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Berit Högman (s), Karin Åström (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N352, avslår framställning 2005/06:RRS19 och motionerna 2005/06:N26 yrkandena 1–4, 2005/06:N31 yrkandena 1 och 2, 2006/07:C321 yrkande 3, 2006/07:T303 yrkande 3, 2006/07:T359 yrkande 9, 2006/07:MJ338 yrkande 4, 2006/07:MJ391 yrkande 25, 2006/07:N224, 2006/07:N286 yrkandena 2–8, 2006/07:N329, 2006/07:N338 yrkande 8 och 2006/07:A235 yrkande 4 och lägger redogörelse 2006/07:RRS3 till handlingarna.

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi erinra om den betydelse de statliga företagen har för Sverige och den svenska ekonomin. Staten är den största bolagsägaren i Sverige, och värdet har beräknats ligga på ca 675 miljarder kronor. Den verksamhet som företagen bedriver är av stort värde för samhället och medborgarna, och utdelningarna från bolagen ger ett påtagligt bidrag till statsbudgeten. De statliga företagen är också betydande arbetsgivare – ca 190 000 personer är anställda i dessa företag. Mot denna bakgrund är det av stor betydelse hur de statliga företagen sköts. Regeringen har som ägarföreträdare ett stort ansvar för att sköta förvaltningen av de statliga företagen på ett långsiktigt och professionellt sätt.

I framställningen från Riksrevisionens styrelse föreslås att riksdagen ska göra ett uttalande om att regeringen bör förtydliga de statliga bolagens särskilda samhällsuppdrag och förbättra återrapporteringen till riksdagen om de statliga bolagens verksamhet. I ärendet ska också behandlas en redogörelse från Riksrevisionens styrelse avseende formerna för styrning av de statliga bolagen. Den kritik som framförs i de bakomliggande granskningsrapporterna från Riksrevisionen avser i huvudsak den tidigare socialdemokratiska regeringens agerande. Vi anser det därför angeläget att göra några klarlägganden.

Grunderna för den tidigare regeringens styrning av statliga företag var generellt sett formella – styrningen av bolagen skedde med stöd av riksdagsbeslut om bolagens inriktning, aktiebolagslagen och de riktlinjer som utarbetas inom Regeringskansliet. Vi vill i detta sammanhang framhålla att det är mycket viktigt med tydliga och klara målformuleringar för de statliga företagen. Det är också av avgörande betydelse att Regeringskansliet, som ägarföreträdare, kommunicerar de aktuella målen på ett entydigt sätt. Det bör emellertid påpekas att det finns stora skillnader i möjligheterna att formulera mål och utforma uppföljningar mellan bolag och statliga myndigheter. Det är inte möjligt att styra och utvärdera verksamheten i ett aktiebolag på motsvarande sätt som i en statlig myndighet.

Vi anser vidare att en allmän strävan bör vara så stor öppenhet som möjligt kring ägarförvaltning och de statliga bolagens verksamhet. Detta har under den socialdemokratiska regeringen utvecklats i de årliga skrivelserna till riksdagen angående de statliga bolagen. Regeringen har där redogjort för sin ägarpolitik och sin syn på väsentliga frågor rörande bl.a. bolagsstyrning, ersättningsfrågor m.m. Den tidigare regeringen ställde även höga krav på bolagens externa rapportering, där krav på delårsrapporter och utförliga årsredovisningar är en del.

Som tidigare redovisats uppdrog dåvarande näringsminister Thomas Östros våren 2006 åt direktör Peter Lagerblad att göra en översyn av Regeringskansliets ägarförvaltning av hel- och delägda statliga bolag m.m. Översynen omfattade två delar – att se över hur en effektivt utformad ägarförvaltning av de statligt hel- och delägda bolagen bör utformas samt att pröva i vilka fall och hur ägaranvisningar bör utformas för de statligt ägda bolagen. Utredaren överlämnade i oktober 2006 resultatet av översynen till Näringsdepartementet. Ett antal rekommendationer lämnades rörande statens ägarstyrning.

Den tidigare regeringen har lagt en god grund för en fortsatt utveckling av statens ägarutövning. Det är nu upp till den nya regeringen att föra detta arbete vidare. Något behov av att riksdagen ska göra ett uttalande av det slag som förordas av Riksrevisionens styrelse kan vi inte se och avstyrker därmed framställningen. Även de tre motioner i vilka läggs fram förslag som är likartade dem som Riksrevisionen presenterade i de aktuella granskningsrapporterna avstyrks.

När det gäller motion 2006/07:N352 (s) och det förslag om riktlinjer för statliga bolagsledningars löner och ersättningar som där läggs fram vill vi uttala vårt fulla stöd. Uttalanden från näringsminister Maud Olofsson har kunnat tolkas som att det är regeringens uppfattning att bonusavtal återigen ska förordas för verkställande direktörer i de statliga bolagen. Detta finner vi mycket oroväckande. Bonusavtal med ledande företrädare i statliga bolag kommer inte att leda till mer välskötta bolag. Forskare har inte kunnat hitta några tydliga samband mellan förekomsten av bonusavtal och företagens resultatutveckling. Däremot riskerar de att leda till allvarlig för-

lust av förtroende för de statliga bolagen bland allmänheten. Vi vill också påpeka att det hittills har rått en bred enighet i riksdagen kring synen på bonusavtal.

Anställningsvillkoren för ledande företrädare i de statliga bolagen är en viktig ägarfråga, och statens syn på de principer som ska ligga till grund för anställningsvillkoren måste också kommuniceras mycket tydligt till bolagens styrelser. Koden för bolagsstyrning anger dessutom att ägarna vid årsstämma ska besluta om riktlinjer för ersättning till ledande befattningshavare i bolag. I stället för att öppna för vd-bonusar i de statliga företagen bör regeringen utveckla de befintliga riktlinjerna vidare, noga följa hur de tillämpas i praktiken av de statliga företagens styrelser samt se till att de statliga företagen, i enlighet med dessa riktlinjer, klart och tydligt redovisar anställningsvillkor och incitamentsprogram i årsredovisningarna.

Vi anser att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uttala att följande riktlinjer ska gälla:

1. Företagets styrelse, i dess helhet, har ansvaret för anställning av vd och beslutar om anställningsvillkoren. Styrelsen ska därvid beakta om villkoren överensstämmer med de av regeringen beslutade riktlinjerna. Det ankommer på styrelsen och vd att säkerställa att regeringens riktlinjer även tillämpas för andra personer i företagsledande och därmed jämförlig ställning i statliga företag och deras dotterbolag.

2. Löner och övriga förmåner ska vara konkurrenskraftiga, men de statliga företagen ska inte vara löneledande i förhållande till jämförbara företag. Bonusavtal ska, i största möjliga mån, undvikas i de statliga bolagen.

3. I det fall ett företags styrelse trots allt anser det befogat att införa bonusprogram ska bl.a. följande gälla: Programmet bör omfatta alla anställda i företaget men inte vd, bonus kan maximalt uppgå till två månadslöner och en förutsättning för bonus är att bolaget redovisar ett positivt resultat.

4. I årsredovisningen ska ersättningar för koncernchef, vd och ledningsgrupp redovisas per person. Även för styrelsens ledamöter ska arvoden redovisas. Styrelsen ska dessutom på bolagsstämman redovisa och motivera den totala ersättningen till vd, vilket innebär ett relativt effektivt hinder mot oacceptabla lönehöjningar.

I motion 2006/07:N329 (s) berörs frågan om statliga företags regionalpolitiska betydelse. Vi delar den bedömning som den tidigare socialdemokratiska regeringen gjorde i den nu aktuella skrivelsen. Där sägs (s. 53) att det är väsentligt att företag med statligt ägande, inom ramen för respektive företags marknadsförutsättningar, även beaktar verksamhetens betydelse ur ett regionalt perspektiv. I skrivelsen konstateras också att de statligt ägda företagen finns representerade över hela landet. Därmed bidrar dessa företag naturligt till ökad konkurrenskraft, hållbar tillväxt och sysselsättning i hela landet. Vi anser att det är viktigt att denna inställning även framöver ska präglade statens företagsägande. Något behov av ett riksdagsuttalande i frågan kan vi dock inte se.

Vi vill också något beröra frågan om statliga företags medlemskap i organisationen Svenskt Näringsliv som tas upp i motion 2006/07:N224 (s). Som tidigare redogjorts för uppdrog dåvarande näringsminister Thomas Östros våren 2006 åt verkställande direktör Anders Sundström att pröva alternativ till de statligt ägda företagens medlemskap i arbetsgivar- och branschorganisationer, däribland sådana som är anslutna till Svenskt Näringsliv. Arbetet skulle vara slutfört vid utgången av år 2006. Den nya regeringen har dock – utan vidare motivering – beslutat att arbetet ska läggas ned. Vi finner detta beklagligt. Det hade varit värdefullt att ha det underlag som utredaren hade kunnat ta fram för att regeringen som ägarföreträdare skulle kunna ha möjlighet att ta ställning till huruvida statligt ägda företag bör ingå i Svenskt Näringsliv eller inte. Som frågan nu ligger anser vi dock inte att riksdagen bör göra något tillkännagivande i saken.

Sammanfattningsvis anser vi att riksdagen bör göra ett uttalande om utformningen av statens ägarutövning, inklusive riktlinjer för de statliga bolagsledningarnas löner och ersättningar, av det slag som vi har förordat. Därmed tillstyrker vi motion 2006/07:N352 (s). Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar, liksom framställningen från Riksrevisionens styrelse. Redogörelsen från Riksrevisionens styrelse bör läggas till handlingarna.

5. Statens ägarutövning, punkt 3 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:T303 yrkande 3, 2006/07:MJ338 yrkande 4, 2006/07:N352 och 2006/07:A235 yrkande 4, avslår framställning 2005/06:RRS19 och motionerna 2005/06:N26 yrkandena 1–4, 2005/06:N31 yrkandena 1 och 2, 2006/07:C321 yrkande 3, 2006/07:T359 yrkande 9, 2006/07:MJ391 yrkande 25, 2006/07:N224, 2006/07:N286 yrkandena 2–8, 2006/07:N329 och 2006/07:N338 yrkande 8 och lägger redogörelse 2006/07:RRS3 till handlingarna.

Ställningstagande

Inledningsvis vill jag understryka den betydelse de statliga företagen har för Sverige och den svenska ekonomin. Staten är den största bolagsägaren i Sverige, och värdet har beräknats ligga på ca 675 miljarder kronor. Den verksamhet som företagen bedriver är av stort värde för samhället och medborgarna, och utdelningarna från bolagen ger ett påtagligt bidrag till statsbudgeten. De statliga företagen är också stora arbetsgivare – ca 190 000 personer är anställda i dessa företag.

Mot denna bakgrund är det av stor betydelse hur de statliga företagen sköts. Det är också viktigt att framhålla att det är medborgarnas bolag, dvs. bolag som alla svenskar äger gemensamt. Regeringen har som ägarförträdare ett stort ansvar för att sköta förvaltningen av de statliga företagen på ett långsiktigt och professionellt sätt.

I framställningen från Riksrevisionens styrelse föreslås att riksdagen ska göra ett uttalande om att regeringen bör förtydliga de statliga bolagens särskilda samhällsuppdrag och förbättra återrapporteringen till riksdagen om de statliga bolagens verksamhet. I ärendet ska också behandlas en redogörelse från Riksrevisionens styrelse avseende formerna för styrning av de statliga bolagen. Den kritik som framförs i de bakomliggande granskningsrapporterna från Riksrevisionen avser i huvudsak den tidigare regeringens agerande. Vänsterpartiet hade, genom sitt samarbete med den socialdemokratiska regeringen, viss möjlighet att påverka utformningen av styrningen av de statliga företagen – en möjlighet som utnyttjades för att påverka styrningen i en sådan riktning att mål när det gäller sysselsättning, miljö, regionalpolitik och hållbar infrastruktur skulle kunna uppnås.

Det finns emellertid, enligt min mening, en hel del som kan göras för att förbättra styrningen av de statligt ägda företagen. Jag anser bl.a. – i likhet med vad som anförs i motion 2006/07:A235 (v) – att inte bara snäva marknadshänsyn ska styra det statliga ägandet. Det gemensamma ägandet bör i stället användas på ett mer offensivt sätt än för närvarande i syfte att – som just nämnts – uppnå mål inom områdena sysselsättning, miljö, regionalpolitik och hållbar infrastruktur. De statliga företagen bör dessutom vara föregångare i frågor som rör jämställdhet och antidiskriminering, arbetsmiljö och arbetsplatsdemokrati.

De statliga företagen bör via ägardirektiv ges i uppdrag att på ett transparent och utvärderingsbart sätt stärka arbetsplatsdemokratin. Riksdagen bör – genom ett tillkännagivande – anmoda regeringen att ta fram ett handlingsprogram för att statliga företag ska bli föredömen i arbetsplatsdemokrati.

Vidare bör riksdagen – i enlighet med vad som anförs i motion 2006/07:T303 (v) – göra ett uttalande om att regeringen kraftigt ska reducera statens avkastningskrav på SJ och genom förändrade ägardirektiv i stället lyfta fram de transportpolitiska målen och målet om samhällsekonomisk effektivitet som styrmedel för järnvägstrafiken. Det nu gällande avkastningskravet har gjort att SJ i sin planering prioriterat ned förhållandevis lågtrafikerade banor i glesbygd och motsvarande banor inom godstrafiken. Jag menar att det är djupt olyckligt om ett snävt avkastningskrav leder till att resenärer i stället för tåg väljer flyg eller långfärdsbuss, som båda innebär en betydligt hårdare miljöbelastning. Därför måste biljettpriset sänkas.

Även när det gäller Sveaskog anser jag – i likhet med vad som förordas i motion 2006/07:MJ338 (v) – att riksdagen ska anmoda regeringen att ge tydligare riktlinjer för bolagets agerande. Visserligen har bolaget genomfört föredömliga insatser för naturvården i vissa avseenden, t.ex. ambitiös

nen att 20 % av skogen ska vara avsatt för naturvård och införandet av ekoparker, men bolaget kan dock göra mer för att säkerställa skyddet av sina nyckelbiotoper och för att införa alternativa skogsbruksmetoder. Regeringen bör därför – genom ägardirektiv och andra instruktioner – ge Sveaskog riktlinjer för att stärka naturvärden och de sociala värden och kulturmiljövärden som finns i skogen.

Slutligen vill jag uttala mitt stöd för det förslag om riktlinjer för statliga bolagsledningars löner och ersättningar som läggs fram i motion 2006/07:N352 (s). Vänsterpartiet har varit med om att utforma de riktlinjer som för närvarande gäller för de statliga bolagsledningarnas löner och ersättningar. Dessa innebär bl.a. att bonusavtal i största möjliga mån ska undvikas. Om bonus ska förekomma, ska starka restriktioner i olika avseenden gälla. Jag anser att de uttalanden som näringsminister Maud Olofsson har gjort rörande bonusavtal är djupt oroande. Därför finns det ett behov av att riksdagen gör ett tillkännagivande av den innebörd som föreslås i den nyssnämnda motionen.

Sammanfattningsvis anser jag att riksdagen bör göra ett uttalande om arbetsplatsdemokrati, SJ:s avkastningskrav, Sveaskogs ansvar för naturvård och de statliga bolagsledningarnas löner och ersättningar i enlighet med vad jag har förordat. Därmed tillstyrks motionerna 2006/07:A235 (v), 2006/07:T303 (v), 2006/07:MJ338 (v) och 2006/07:N352 (s) i berörda delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar, liksom framställningen från Riksrevisionens styrelse. Redogörelsen från Riksrevisionens styrelse bör läggas till handlingarna.

6. Statens ägarutövning, punkt 3 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen framställning 2005/06:RRS19 och motionerna 2006/07:C321 yrkande 3, 2006/07:T359 yrkande 9, 2006/07:MJ391 yrkande 25, 2006/07:N286 yrkandena 2–8 och 2006/07:N338 yrkande 8, avslår motionerna 2005/06:N26 yrkandena 1–4, 2005/06:N31 yrkandena 1 och 2, 2006/07:T303 yrkande 3, 2006/07:MJ338 yrkande 4, 2006/07:N224, 2006/07:N329, 2006/07:N352 och 2006/07:A235 yrkande 4 och lägger redogörelse 2006/07:RRS3 till handlingarna.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motion 2006/07:N286 (mp) – att staten som ägare av företag har ett stort ansvar och bör agera som en ansvarsfull ägare. Eftersom det statliga ägandet potentiellt kan ha en nega-

tiv påverkan på marknaden är det viktigt att det finns effektiva sätt att granska de statliga bolagen på och att det är möjligt att bedöma om de statliga företagen lever upp till de mål som är satta för verksamheten. Jag menar att det därför är viktigt att de statliga bolagens målsättningar är tydliga, möjliga att utvärdera och att syftet med det statliga ägandet i varje enskilt fall är tydligt. Den typ av mjuk styrning av de statliga bolagen som hittills varit dominerande är problematisk, då den saknar dessa grundläggande krav. Den översyn av det statliga ägandet som aviserats av regeringen välkomnas av denna anledning.

Riksrevisionen har gjort ett flertal granskningar av det statliga ägandet och funnit stora problem i ägarstyrningen. Den huvudsakliga kritiken handlar om att staten inte styr på ett aktiebolagsrättsligt bindande sätt, att dokumentationen brister i tydlighet och att de samhällsuppdrag bolagen har är otydliga i jämförelse med de finansiella målen.

I den framställning från Riksrevisionens styrelse som utskottet nu har att behandla läggs fram förslag om att riksdagen ska uppmana regeringen att förtydliga de statliga bolagens särskilda samhällsuppdrag och förbättra åiterrapporteringen till riksdagen om de statliga bolagens verksamhet. Detta är ett, enligt min mening, mycket välmotiverat förslag. Dessutom anser jag – i likhet med vad som anförs i den nyssnämnda motionen – att riksdagen bör göra uttalanden i följande tre avseenden: om att de samhällspolitiska målsättningarna för de statliga bolagen ska tydliggöras och att de måste vara utvärderingsbara och mätbara, om att det måste tydliggöras hur de samhällspolitiska målen för de statliga bolagen förhåller sig till de ekonomiska målen och hur de statliga bolagen ska prioritera vid intressekonflikter mellan samhällspolitiska mål och ekonomiska mål samt om att de statliga bolagens samhällspolitiska mål måste göras aktiebolagsrättsligt bindande.

Enligt statens ägarpolitik ska de statligt ägda företagen vara föredömen inom områden såsom miljö, etik och jämställdhet. Här finns dock mycket mer att göra. Som sägs i den tidigare nämnda motionen, liksom i motion 2006/07:C321 (mp), har de statliga bolagen fått kritik i rapporter från Amnesty Business Group för avsaknad av etikpolicy och för dålig uppföljning i de fall då det finns en etikpolicy. Vidare har Naturskyddsföreningen kritiserat bl.a. Vattenfall för bolagets bristande miljöansvar.

För att åstadkomma en uppstramning av de statligt ägda företagens agerande när det gäller miljö bör riksdagen anmoda regeringen att ge samtliga statliga bolag i uppdrag att utreda hur de kan agera på sina respektive marknader för att vara ledande inom omställningen till hållbar utveckling och därmed aktivt bidra till de svenska miljömålen och genomförandet av Sveriges politik för global utveckling. Vidare bör riksdagen uppmana regeringen att se till – genom Näringsdepartementets försorg – att det görs en utvärdering av de statliga bolagens position när det gäller arbete med socialt och miljömässigt ansvarstagande.

Sedan några år bedriver Utrikesdepartementet verksamheten Globalt ansvar, med syfte att främja svenska företags arbete med socialt ansvar. Under senare år har ett antal statliga företag anslutit sig till Globalt ansvar. Det saknas dock en aktiv uppföljning av de medverkande företagens hållbarhetsarbete. Jag anser att verksamheten Globalt ansvar skulle kunna bli mycket effektivare, genom införande av krav på att de medverkande företagen redovisar sitt hållbarhetsarbete på ett transparent sätt. Detta bör riksdagen göra ett uttalande om. I detta sammanhang vill jag också lyfta fram en modell som prövats i Storbritannien (Public Interest Companies) och som används för styrning av sådan statlig verksamhet som i Sverige sker i form av statliga bolag. Idén bakom denna modell är att skapa ökad legitimitet och transparens samt förbättrad måluppfyllelse i offentlig verksamhet, samtidigt som de fördelar som finns i bolagsformen behålls. I en rapport från Riksrevisionen presenteras denna modell. Riksdagen bör anmoda regeringen att låta utreda hur en sådan modell skulle kunna användas för att förbättra styrningen och transparensen i statliga bolag.

Jag anser vidare att riksdagen bör göra uttalanden om två speciella företag. Det rör sig om SJ och om Vattenfall. När det gäller SJ anser jag – i likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07: MJ391 (mp) och 2006/07: T359 (mp) – att regeringen bör ändra statens utdelningskrav på och bolagsordningen för SJ. Järnvägsnätet och trafiken på detta nät är av central betydelse för ett framtida hållbart transportsystem. Därför måste staten ta ett större ekonomiskt ansvar för trafiken, vilket på kort sikt kan ske genom att statens utdelningskrav på SJ förändras för den del där bolaget har monopol och att bolaget får ett transportpolitiskt uppdrag. Bolaget måste därutöver ges direktiv som ökar incitamentet att öka det långväga resandet med tåg. När det gäller Vattenfall anser jag – i likhet med vad som anförs i motion 2006/07: N338 (mp) – att riksdagen ska göra ett uttalande om att näringsutskottet ska ha möjlighet att samråda med regeringen kring och med de ledamöter som regeringen nominerar till Vattenfalls styrelse. Syftet med detta är att få till stånd en styrelse som består av personer med integritet och relevanta kunskaper, bl.a. om miljö.

Sammanfattningsvis anser jag att riksdagen bör bifalla framställningen från Riksrevisionens styrelse. Vidare bör riksdagen göra ett tillkännagivande av den innebörd som jag har angett. Därmed blir samtliga här aktuella motioner av företrädare för Miljöpartiet tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga motioner avstyrks i aktuella delar. Redogörelsen från Riksrevisionens styrelse bör läggas till handlingarna.

Särskilt yttrande

Statens ägarutövning, punkt 3 (s)

Thomas Östros (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Berit Högman (s), Karin Åström (s) och Eva-Lena Jansson (s) anför:

Vi vill när det gäller frågan om statliga företags medlemskap i Svenskt Näringsliv ytterligare understryka att vi finner det mycket beklagligt att regeringen har beslutat att lägga ned det arbete som verkställande direktör Anders Sundström hade påbörjat. Det hade varit av stort värde att få ett underlag för ställningstagande till frågan om huruvida statliga företag bör vara medlemmar i olika arbetsgivar- och branschorganisationer.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelse 2005/06:120

Regeringens skrivelse 2005/06:120 2006 års redogörelse för företag med statligt ägande.

Följdmotion med anledning av skr. 2005/06:120

2005/06:N31 av Maria Larsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för en förbättrad ägarförvaltning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en övergripande och gemensam etisk policy för de statligt ägda bolagen.

Framställning 2005/06:RRS19

Framställning 2005/06:RRS19 Riksrevisionens styrelsens framställning angående statliga bolags årsredovisningar:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen bör förtydliga de statliga bolagens särskilda samhällsuppdrag samt förbättra återrapporteringen till riksdagen om de statliga bolagens verksamhet.

Följdmotion med anledning av framst. 2005/06:RRS19

2005/06:N26 av Maria Larsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör begära att de statliga bolagen i sina årsredovisningar tydligt och med hög kvalitet skall redogöra för bolagens samhällsuppdrag och hur de utförs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör utveckla dialogen med de statliga bolagen angående bolagens samhällsuppdrag, mål, strategier och förväntade resultat samt att åtföljande beslut skall dokumenteras av ägarförvaltningen och bolagsstyrelsen så att de blir tydliga och åtskilda.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att komplettera riktlinjerna med en vägledning på de punkter som inte sammanfaller med god redovisningssed eller andra rekommendationer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att följa upp riktlinjerna och att samtliga bolag med hög ambition lämnar den rapportering som begärs.

Redogörelse 2006/07:RRS3

Redogörelse 2006/07:RRS3 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående formerna för styrning av de statliga bolagen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:Fi244 av Göran Persson i Stjärnhov m.fl. (s):

58. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av ett långsiktigt och ansvarsfullt statligt ägande.

2006/07:C321 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de statliga bolagens arbete med socialt ansvar, mänskliga rättigheter och etik bör utvärderas och granskas externt och att denna process blir transparent.

2006/07:So376 av Lars Ohly m.fl. (v):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Vin & Sprit bör vara kvar i statligt ägo.

2006/07:T303 av Peter Pedersen m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kraftigt reducera statens avkastningskrav på SJ AB och genom förändrade ägardirektiv i stället lyfta fram de transportpolitiska målen och målet om samhällsekonomisk effektivitet som styrmedel för järnvägstrafiken.

2006/07:T359 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra statens utdelningskrav på och bolagsordningen för SJ AB.

2006/07:MJ338 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen, genom ägardirektiv och regleringsbrev samt i andra instruktioner till berörda statliga bolag och verk med skogsinnehav, ska klargöra hur dessa ska agera för att staten ska stärka sitt ansvar för naturvård och övriga kollektiva nyttigheter i skogssektorn.

2006/07:MJ391 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra statens utdelningskrav på och bolagsordningen för SJ AB.

2006/07:N224 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statliga företags medlemskap i Svenskt Näringsliv.

2006/07:N286 av Per Bolund m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att se över vilka bolag staten bör äga.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de samhällspolitiska målsättningarna för de statliga bolagen tydliggörs samt att de måste vara utvärderingsbara och mätbara.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det måste tydliggöras hur de samhällspolitiska målen för de statliga bolagen förhåller sig till de ekonomiska målen samt hur de statliga bolagen ska prioritera vid intressekonflikter mellan samhällspolitiska mål och ekonomiska mål.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de statliga bolagens samhällspolitiska mål måste göras aktiebolagsrättsligt bindande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samtliga statliga bolag uppdras att utreda hur de kan agera på sina respektive marknader för att vara ledande inom omställningen mot hållbar utveckling och därmed aktivt bidra till de svenska miljömålen och genomförandet av Sveriges politik för global utveckling.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Näringsdepartementet ska utvärdera de statliga bolagens position när det gäller arbete med socialt och miljömässigt ansvarstagande.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringens initiativ Globalt ansvar skulle kunna bli mycket bättre genom att krav ställs på att de medverkande företagen redovisar sitt hållbarhetsarbete på ett transparent sätt.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen utreder hur en modell baserad på Storbritanniens erfarenheter av Public Interest Companys kan användas för att förbättra styrningen och transparensen i statliga bolag.

2006/07:N310 av Kent Persson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utförsäljning av statliga företag.

2006/07:N329 av Kristina Zakrisson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regionalpolitisk hänsyn.

2006/07:N338 av Per Bolund m.fl. (mp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att riksdagens näringsutskott ska ha möjlighet att samråda med regeringen och med de ledamöter som regeringen nominerar till Vattenfalls styrelse.

2006/07:N344 av Per Bolund m.fl. (mp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheterna till utförsäljning av statliga bolag.

2006/07:N347 av Leif Pagrotsky (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den konstsamling som ägs av Vin & Sprit bör förbli i statlig ägo och att den bör överföras till lämpligt statligt museum innan någon försäljning av bolaget aktualiseras.

2006/07:N352 av Thomas Östros (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de statliga bolagsledningarnas löner och ersättningar.

2006/07:A235 av Josefin Brink m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett samlat handlingsprogram för att statliga företag ska bli föredömen i arbetsplatsdemokrati.

BILAGA 2

Företag med statligt ägande

	Ägarandel, %	Resultatkrav
Näringsdepartementet		
<i>Företag med marknadsmässiga krav</i>		
A/O Dom Shvetsii	36,0	Ja
AB Swedcarrier	100	Ja
Akademiska Hus AB	100	Ja
Arbetslivsresurs AR AB	100	Ja
Civitas Holding AB (Vasakronan)	100	Ja
Förvaltningsaktiebolaget Stattum	100	Ja
Green Cargo AB	100	Ja
Kasernen Fastighets AB	100	Ja
Lernia AB	100	Ja
LKAB	100	Ja
Posten AB	100	Ja
SBAB	100	Ja
SJ AB	100	Ja
Specialfastigheter Sverige AB	100	Ja
Sveaskog AB	100	Ja
Svenska Rymdaktiebolaget	100	Ja
Svenska Skeppshypotekskassan	100	Ja
SweRoad	100	Ja
V&S Vin & Sprit AB	100	Ja
Vasallen AB	100	Ja
Vattenfall AB	100	Ja
Venantius AB	100	Nej
Nordea Bank AB	19,9	Ja
OMX AB	6,75	Ja
SAS AB	21,4	Ja
Telia Sonera AB	45,3	Ja
Teracom AB	100	Ja
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
AB Bostadsgaranti	50	Nej
AB Svensk Bilprovning	52	Nej
A-Banan Projekt AB	100	Nej
Almi Företagspartner AB	100	Nej
AB Göta kanalbolag	100	Nej
Innovationsbron AB	16,01	Nej
Ireco Holding AB	55	Nej
Norrland Center AB	33,3	Nej

	Ägarandel, %	Resultatkrav
Samhall AB	100	Nej
SOS Alarm Sverige AB	50	Ja
SP Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut AB	100	Ja
Statens Väg- och Baninvest AB	100	Nej
Svedab	100	Nej
Visit Sweden AB	50	Nej
Zenit Shipping AB	100	Under avveckling
Utrikesdepartementet		
<i>Företag med marknadsmässiga krav</i>		
AB Svensk Exportkredit	100	Ja
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Swedfund International AB	100	Ja
Socialdepartementet		
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Apoteket AB	100	Ja
Systembolaget AB	100	Ja
Finansdepartementet		
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Svenska Spel AB	100	Ja
Utbildnings- och kulturdepartementet		
<i>Företag med marknadsmässiga krav</i>		
Imego AB	100	Ja
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Kungliga Dramatiska Teatern AB	100	Nej
Kungliga Operan AB	100	Nej
Voksenåsen AS	100	Nej
Jordbruksdepartementet		
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
SIS Miljömärkning AB	100	Nej
Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet		
<i>Företag med marknadsmässiga krav</i>		
Swedesurvey AB	100	Ja
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Statens Bostadsomvandling AB	100	Ja
AB Svenska Miljöstyrningsrådet	85	Nej